

Univerzita Pardubice

Filozofická fakulta

Migrace ze zemí bývalého Sovětského svazu a transnacionalismus

2022 Diplomová práce

Bc. Tomáš Vacek

Podklad pro zadání DIPLOMOVÉ práce studenta

Jméno a příjmení: **Bc. Tomáš Vacek**
Osobní číslo: **H19372**

Téma práce: **Migrace ze zemí bývalého Sovětského svazu a transnacionalismus**
Téma práce anglicky: **Migration from the countries of the former Soviet Union and transnationalism**

Vedoucí práce: **PhDr. Tomáš Boukal, Ph.D.**
Katedra sociální a kulturní antropologie

Zásady pro vypracování:

Student se zaměří na migraci z bývalých států Sovětského svazu. Zaměří se na migranty, kteří zde dlouhodobě žijí a pracují. Použije metody kvalitativního výzkumu – informace bude získávat pomocí rozhovorů, statistik a dostupné literatury. Bude se opírat např. o symbolický kapitál, symbolické násilí, habitus a transnacionalismus.

Seznam doporučené literatury:

1. Burawoy, M. 1979. *Manufacturing Consent: Changes in the Labor Process under Monopoly Capitalism*. Chicago: University of Chicago Press
2. Bourdieu, P. 1998. *Teorie jednání*. Praha: Karolinum.
3. Bourdieu, P., Dvořáková, V. 2000. *Nadoláda mužů*. Praha: Karolinum.
4. Csaba, S. 2008. *Transnacionální migrace: Proměny identity, hranic a vědění o nich*. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury.
5. Drbohlav, D. 2015. *Ukrajinská pracovní migrace v Česku*. Univerzita Karlova v Praze.
6. Drbohlav, D. 2011. *Migrace a (i)migranti v Česku*. Praha: Slon.
7. Foucault, M. 1999. *Dějiny sexuality I – Vůle a vědění*. Herman n a synové.
8. Koldinská, K. (ed). 2016. *Sociální integrace cizinců*. Praha: Auditorium.
9. Koudelka, J. 2018. *Imigrace a liberalismus. Dopady migrace, teorie a možná řešení*. Brno: CDK.
10. Leontijeva, Y. Vávra, M. (ed). 2009. *Postoje k migrantům*. Praha: sociologický ústav Akademie věd ČR, v.v.i.
11. Uherek, Z. a kol. 2016. *Migrace: historie a současnost*. Ostrava: PANT.

Podpis studenta:

Datum:

Podpis vedoucího práce:

Datum:

Prohlášení autora

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 31. 8. 2022

Bc. Tomáš Vacek

PODĚKOVÁNÍ

Hlavní poděkování patří panu PhDr. Tomášovi Boukalovi, PhD. za jeho přístup a pomoc při psaní mé diplomové práce. Taky bych zde rád poděkoval respondentům za jejich ochotnou spolupráci na mém výzkumu. Bez těchto respondentů by práce nemohla vzniknout.

ANOTACE

Diplomová práce se zabývá životními příběhy přistěhovalců z bývalých socialistických republik, především z Ukrajiny. Teoretická část vysvětluje pojmy migrace, integrace, teoretické přístupy k migraci, ekonomické aktivity cizinců, transnacionalismus nebo multikulturalismus. Zabývá se důvody, které vedly cizince k příchodu do České republiky, kvůli čemu zůstali a jaké udržují vztahy se svou původní domovinou. Práce je založena na kvalitativním výzkumu a odborné literatuře.

KLÍČOVÁ SLOVA

Migrace, integrace, multikulturalismus, transnacionalismus, Ukrajina.

TITLE

Migration from former soviet countries and transnationalism.

ANNOTATION

This thesis follows life stories of immigrants from former socialist countries, especially from Ukraine. Theoretical part explains basic terms like immigration, integration, different approaches to immigration, economical activities of foreigners, transnationalism or multiculturalism. It takes a look at reasons why foreigners come to Czech Republic, why they choose to stay here, what is their relationship with their native country. Thesis for its practical part uses quality research and literature.

KEYWORDS

Migration, integration, multiculturalism, transnationalism, Ukraine.

Obsah

Úvod.....	11
1. Migrace.....	12
1.1 Dělení migrace	13
1.2 Příčiny migrace.....	18
1.2.1 Ekonomická migrace.....	19
1.2.2 Enviromentální migrace	19
1.2.3 Uprchlíctví.....	19
2. Teoretické přístupy k migraci	20
2.1 Push-Pull teorie	20
2.2 Neoklasická teorie migrace	21
2.3 Nová ekonomická pracovní migrace.....	22
3. Integrace cizinců	23
3.1 Vztah k cizincům.....	24
3.2 Možnosti k pobytu na území České republiky	24
3.2.1 Bezvízový pobyt na území České republiky	25
3.2.2 Pobyt na základě krátkodobého víza	26
3.2.3 Dlouhodobý pobyt na území České republiky	26
3.2.4 Pobyt na území České republiky s trvalým pobytem.....	26
3.2.5 Dlouhodobý pobyt na základě sloučení rodiny	27
3.2.6 Dočasná ochrana	27
3.2.7 Získání občanství.....	28
4. Ekonomická aktivita cizinců	29
4.1 Zaměstnávání cizinců	29
4.1.1 Volný trh práce.....	29
4.1.2 Ukrajinci na trhu práce	30
4.1.3 Kdo má volný vstup na trh práce v České republice?	30

4.2 Povolení k zaměstnání a s tím platné povolení k pobytu	31
4.2.1 Zaměstnanecká karta	31
4.2.2 Modrá karta	31
5. Střet národů	32
5.1 Multikulturalismus	32
5.2 Transnacionalismus	33
6. Sovětský svaz	35
6.2 Postsocialistické republiky	35
6.2.1 Ukrajina	36
6.3 Československo	36
6.3.1 Migrace do Československa po roce 1989	36
7. Empirická část	39
7.1 Cíl výzkumu	39
7.2 Výzkumné otázky	39
7.3 Metodika výzkumu	39
7.4 Výzkumný vzorek	40
7.5 Etická rizika výzkumu	40
8. Životní příběhy respondentů	42
8.1 Natalie	42
8.2 Anna	43
8.3 Denis	45
8.4 Olesia	47
8.5 Oksana	49
8.6 Jaroslav	50
8.7 Alex	50
8.8 Maria	51
8.9 Sergo	52

9. Interpretace rozhovorů	55
10. Závěr.....	59
11. Zdroje	61

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Obrázek 1 - 1. Imigrace 2. Emigrace 3. Reemigrace.....	14
Obrázek 2 - Nelegální migrace.....	17
Obrázek 3 - Nelegální migrace - státní příslušnost TOP 10.....	17

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

CVVM	Centrum pro výzkum veřejného mínění
ČR	Česká republika
EHP	Evropský hospodářský prostor
EU	Evropská unie
SIS	Schengenský informační systém
SSSR	Svaz sovětských socialistických republiky
OSN	Organizace spojených národů

Úvod

Název diplomové práce zní: Migrace ze zemí bývalého Sovětského svazu a transnacionalismus. Hlavním důvodem, proč si autor vybral toto téma pro svou diplomovou práci, byl fakt, že při své práci se často setkává s lidmi z bývalého Sovětského svazu, a to především z Ukrajiny. Dalším podnětem byl stále vzrůstající fenomén migrace z těchto zemí. Především v dnešní situaci, kdy Ruské jednotky vstoupily na území Ukrajiny. O migraci se v dnešní době vedou velké debaty, nejen v České republice, ale i v Evropě a ve světě. Na podobné téma ve svých pracích velmi reaguje například Dušan Drbohlav. O migraci se v České republice diskutuje především z toho důvodu, že Češi mají velký strach ze všeho cizího. Strach z cizího a neznámého byl ve velké míře ovlivněn skutečností, že během komunistického režimu bylo Československo silně homogenní a etnický státní spolek (Kořan 2008). Xenofobní postoj v České republice je i v dnešní době stále zřetelný, kdy díky uprchlické krizi dokonce ještě více vzrostl (Mitvalský 2022).

V práci se také vyskytuje slovo transnacionalismus a multikulturismus. Dále autor ve výzkumu realizoval rozhovory hlavně s lidmi pocházející z Ukrajiny, protože je to největší skupina cizinců z bývalého sovětského svazu, kteří v České republice pobývají. Empirická část se zaměřuje pouze na přistěhovalce, kteří zde žijí již delší dobu a mají například občanství. Diplomová práce zkoumá, proč do České republiky oslovení respondenti před lety přišli, jaké to pro ně ze začátku bylo a jakou měli motivaci, aby zde zůstali. Z toho důvodu si autor myslí, že by bylo také vhodné zjistit, jak se zde živí a jaký udržují vztah se svou domovinou. Dle autorova názoru je v českých lidech stále zakořeněno, že přistěhovalci z východu jsou především nevzdělaní lidé, kteří nadměrně konzumují alkohol a páchají různé přestupky či trestné činy. Autor diplomové práce se domnívá, že nelze veškeré přistěhovalce z východu lidově řečeno: „házet do jednoho pytle“. Proto by rád ve své práci alespoň částečně dokázal, že spousta těchto lidí jsou slušní a pracující lidé, kteří například vyplňují mezery v českém pracovním trhu.

1. Migrace

Migrace je mechanický pohyb obyvatelstva, pohybující se z jedné oblasti do jiné, za účelem dočasného nebo trvalého usazení. Pohyb lidí je většinou na velké vzdálenosti, při kterých obvykle překračují státní hranice. Existují ale i vnitřní hranice, kdy se lidé stěhují uvnitř svého domovského státu. Příkladem může být urbanizace, kdy se lidé z vesnic soustředí do velkých měst. Migranti mohou být jednotlivci, rodiny anebo i celé skupiny. Je to jedno z nejvíce významných témat, o kterém se v současnosti hodně mluví a rozhodně by se tento globální problém neměl zlehčovat. Migraci podporuje rozvoj technologie, dopravní a informační infrastruktury. Migrace na druhou stranu podporuje světovou globalizaci. Vznikají tak obory, které se migraci věnují a zkoumají ji. Ekonomicky vyspělejší státy se prezentují, tak, aby to vypadalo, že se snaží problémy s migrací dostat pod kontrolu (Veselá 2018). Autor této diplomové práce si dovoluje oponovat. Problémem je, že například státy Evropské unie nejsou sjednoceny v postupu, jak s problematikou migrace bojovat.

Spousta migrantů proudí do bohatších států jako je Německo či Francie, ale ty požadují, aby tito migranti byli přerozdělováni (Hrdlička 2022).

Problém nastává v tom, že spousta států, zejména těch východních, nesouhlasí s kvótami přerozdělování, jak uvedl ministr vnitra Vít Rakušan:

„Česká republika je připravena pomoci na vnější hranici, ale kvóty dál odmítá“ (Hrdlička 2022).

Dle autorova názoru by tyto kvóty měly minimální účinek. Ze statistik totiž vyplývá, že většina migrantů z blízkého východu a Afriky stejně na východě Evropy zůstávat nechce a mají v plánu pokračovat dál na západ, především do Německa (Lindner 2020).

Ve Vídni se kvůli tomu uskutečnila v únoru 2022 konference, kde se účastníci domlouvali na konkrétním řešení migračního problému. Konference se účastnili i zástupci balkánských zemí. Hlavním cílem bylo přijmout opatření, které by státům Evropské unie umožňovalo užší a efektivnější spolupráci na návratu nelegálních migrantů na východní, středomořské a navazující migrační trase západního Balkánu. Za Českou republiku se této konferenci účastnil ministr vnitra Vít Rakušan, který zde uvedl:

„Je v zájmu bezpečí nás všech, aby navrácení nelegálních migrantů bylo co nejefektivnější a docházelo k němu co nejrychleji. Naši partneři ze západního Balkánu mají naši podporu. Jsme připraveni jim s bojem proti nelegální migraci ještě více pomoci“ (mvr. 2022).

Obrat nastává v okamžiku, pokud se jedná o uprchlíky z Ukrajiny, kteří prchají kvůli současné válce na Ukrajině. Ukrajínští uprchlíci byli naší společností, dle autora názoru, na začátku krize dobře přijati na rozdíl od uprchlíků, kteří prchají například z Blízkého východu nebo Afriky. Mohli jsme to například vidět v médiích a na internetu, kde probíhali různé materiální a finanční sbírky pro Ukrajinské uprchlíky.

Dalším rozdílem mezi uprchlíky z Ukrajiny a uprchlíky z Blízkého východu nebo Afriky je, že uprchlíci z Ukrajiny spíše zůstávají v zemích východní Evropy než v zemích západní Evropy (Kropáček 2022).

1.1 Dělení migrace

Z časového hlediska tedy rozlišujeme migraci na:

- krátkodobou (do 1 roku)
- dlouhodobou, dočasnou (déle než 1 rok)
- trvalou (Švajdlerová 2009).

Za migraci se tedy většinou nepovažují skupiny lidí, kteří odjedou na dovolenou na slunečné pláže Řeckých ostrovů a po dvou týdnech se vrátí zpět. Další skupinou jsou lidé, kteří se každý den vydávají přes státní hranice za prací a poté se vrací zpět domů. Obě tyto skupiny spojuje fakt, že chybí záměr se usadit na novém místě. Za krátkodobou migraci můžeme považovat například studenty, kteří zde studují vysoké školy. Další skupinou jsou dočasní migranti, například lidé, kteří tu hrají hokej a mají kontrakt na 4 roky. A poslední skupinou jsou migranti, kteří se zde usadili trvale, postupem času si zde založili rodinu nebo si sem rodinu přivedli ze své rodné země.

Z územního hlediska se migrace dělí na:

- mezinárodní
- vnitřní

Pokud mluvíme o mezinárodní migraci, myslíme tím, že sahá až za hranice domovského státu a migrant v cílovém státu zůstává déle než jeden rok. Stát je brán jako územní jednotka, a proto se bere vnější migrace jako zahraniční a vnitřní migrace je přesun uvnitř území státu (Švajdlerová 2009).

Při zaměření na příčiny, cíle a motivy, můžeme mezinárodní migraci dělit na:

- nedobrovolná migrace (migrant je donucený k migraci např. kvůli válce)
- dobrovolná migrace (migrant si migraci zvolí sám např. ekonomické důvody)

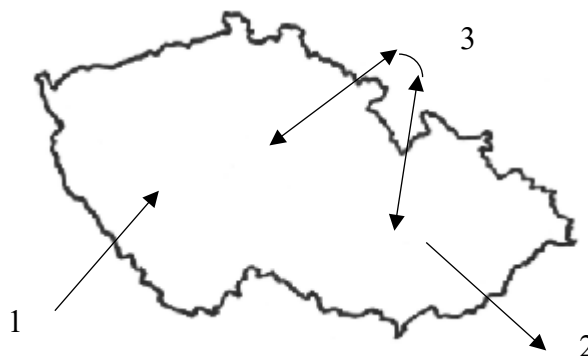
Nedobrovolná migrace je většinou vyvolána z rasových, politických, náboženských, etnických nebo válečných konfliktů. Další důvody pak mohou být těžké životní podmínky, přírodní katastrofy nebo diktatura v daném státě.

Druhý typ migrace si naopak člověk vybere sám z vlastní vůle, a to většinou z důvodu zlepšení své nebo rodinné ekonomické situace. Do této kategorie nespádají pouze ekonomické důvody, ale i pobyty za účelem studia s cílem získání kvalifikace, pro přípravu budoucí profese anebo stěhování se z důvodu sloučení rodiny apod. (Švajdlerová 2009).

Migrace se dále může rozlišovat na:

- imigraci
- emigraci
- reemigraci

Imigrace neboli přistěhovalectví je jev, kdy lidé přiházejí ze zahraničních států a usazují se na teritoriu nové země. Dalším jevem je emigrace neboli vystěhovalectví, což znamená, že lidé zvolí opuštění svého rodného státu a odejdou do nového státu. Poslední skupinou je reemigrace, což zahrnuje skupinu lidí, která se rozhodla emigrovat a poté imigrovat zpět do svého rodného státu. Významnou roli v migraci hrají také tzv. push faktory a pull faktory viz. kapitola 2.1 (Brzóska 2020).

Obrázek č.1. 1. Imigrace 2. Emigrace 3. Reemigrace (T. Vacek)

Přibližně podle odhadů, které uvádí Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, je v dnešní době nejvíce vysídlených nebo vystěhovaných lidí od druhé světové války.

V polovině roku 2021, opustilo svůj domov přibližně 84 milionu lidí, což představuje víc než 1% populace. Z toho 48 milionů lidí bylo vysídleno uvnitř svého rodného státu. Za vnitřně vysídlené osoby jsou označováni lidé, kteří byli nuceni opustit své domovy z důvodů všeobecného násilí porušování lidských práv, přírodními či lidmi způsobenými katastrofami anebo válečnými konflikty. Celosvětově bylo v roce 2021 podle OSN vnitřně vysídlených osob 48 milionů. Z důvodu ruské agrese a válečného konfliktu na Ukrajině tento počet vzrostl o dalších 7 milionů. Díky tomu se Ukrajina (5,1 milionů) řadí mezi státy s největším počtem uprchlíků na světě. Vyšší počet vysídlených lidí za hranice můžeme vidět pouze u Sýrie (6,8 milionů). Každý, kdo se rozhodne k migraci je považován za migranta. Migrant podle OSN je každý člověk, který se rozhodne překročit hranici své země a stráví v jiné zemi alespoň jeden rok a více (Čvt 2022).

Dělení migrantů na 8 kategorií podle Bernarda a Patočkové (2012).

Uprchlíci – osoby, které se nachází mimo svou zemi a mají oprávněné obavy z důvodů pronásledování například z náboženských, rasových, národnostních nebo z důvodu příslušnosti k určité společenské vrstvě. Dále pak pokud osoby zastávají jiné politické názory, a nemají dostatečnou ochranu ve svém státě.

Osoby, které nežijí ve své mateřské zemi – osoby, které se nechtějí nebo nemohou navrátit do svého původního státu na základě důvodných obav z pronásledování ať už z politických, národních, rasových nebo jiných příčin.

Žadatelé o azyl – osoby, které se rozhodly odejít ze své mateřské země z důvodných obav před pronásledováním a splňující kritéria Ženevské úmluvy. V případě, pokud žadatel splní požadované podmínky, stává se z něj azylant.

Ilegální migranti – osoby, které v cílové zemi žijí bez potřebných dokladů a povolení k pobytu.

Rodinní příslušníci – osoby, které se přičlení ke své rodině, která již v cílové zemi žije z jedné dříve uvedených příčin.

Navrátilci – osoby, které se po určité době vrátí do svého původního státu.

Dočasní pracovní migranti – osoby, kterým skončí pracovní vízum a vrátí se zpět do své země.

Vysoce kvalifikovaní migranti – osoby, které pobývají v cílové zemi z důvodu práce (Bernard, Patočková 2012).

Další dělení migrace je přechod hranic na:

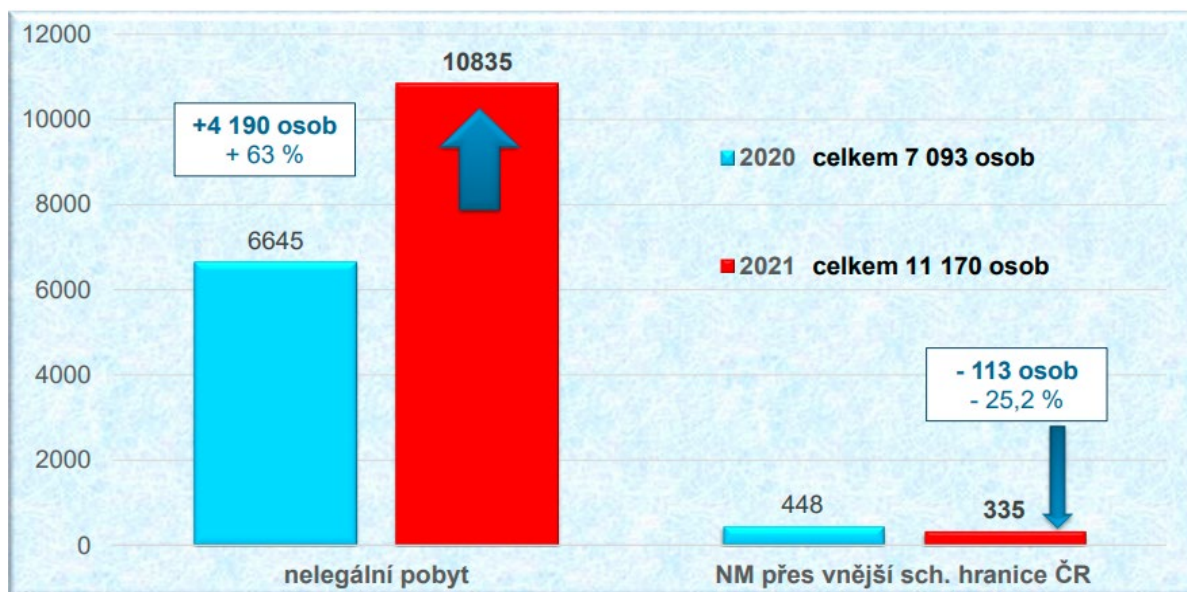
- legální
- nelegální

„Legální migrace představuje způsob migrace, která je v souladu s právními normami zainteresovaných zemí“ (Švajdlerová 2009:42).

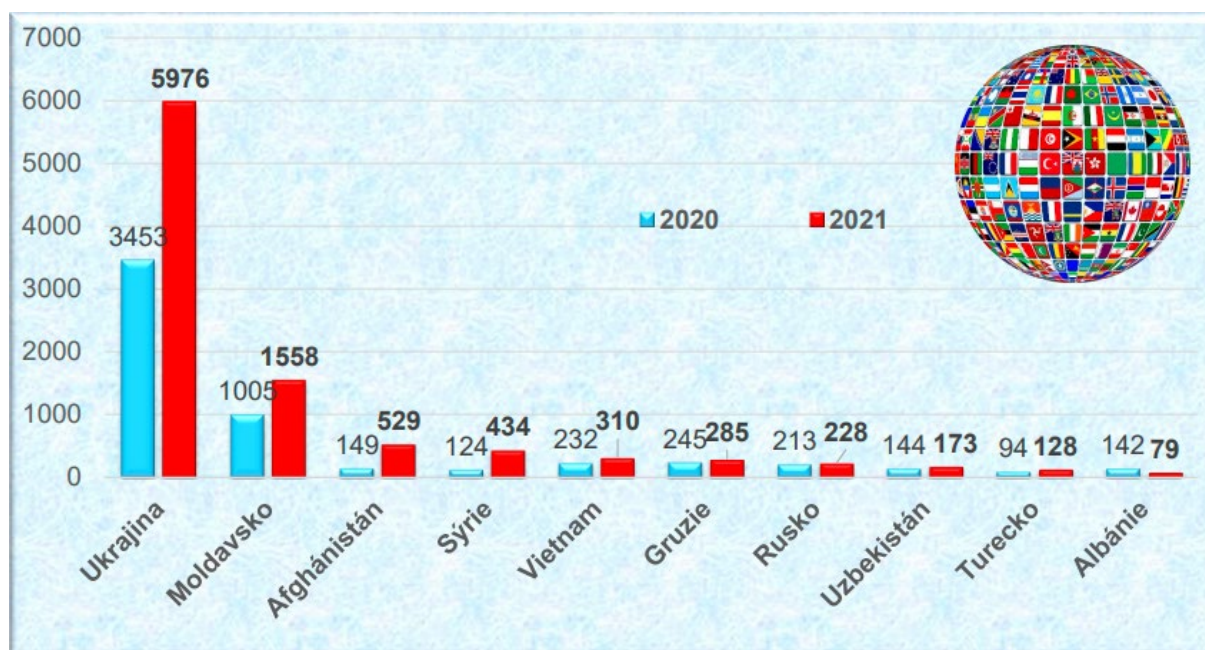
Jde o kontrolované přistěhovalectví řízené státem. Česká republika může imigraci regulovat pomocí oprávnění k pobytu a víz. Pobytová oprávnění a víza jsou hlavním nástrojem České republiky pro regulaci cizinců na jejím území. Souvisí to hlavně s pracovní migrací, která uspokojuje domácí pracovní trh. Mezi další legální migrace spadá například migrace z důvodu studia, sloučení rodiny anebo přípravy na budoucí povolání (Hlavatá 2009).

Nelegální migrace znamená nedovolený vstup osob přes státní hranice na území daného státu z různých důvodů a také nelegální pobyt na území státu kam migrant vstoupí. Nelegální pobyt cizince znamená, že cizinec vstoupí na území bez patřičného oprávnění anebo pokud mu skončí například krátkodobé vízum a včas nevycestuje. Počet nelegálních migrantů je velmi těžké určit a existují pouze jen hrubé odhady, které se výrazně liší. Předpokladem je, že v České republice může pobývat nelegálně tisíce nebo dokonce desetitisíce cizinců. Další negativní vliv nelegální migrace bývá často také spojena s dalším porušením obecně závazných právních předpisů, především v oblasti zaměstnanosti. Mnoho cizinců zde porušuje pravidla tím, že pobývají nebo pracují na území České republiky bez patřičného povolení (Kukla a kol. 2016).

V roce 2021 zaznamenalo Ředitelství služby cizinecké policie České republiky 11 170 osob, kteří na území pobývali nelegálně, což je oproti roku 2020 nárůst o 63 %. Údaje vychází ze statistik, které zveřejnilo Ředitelství služby cizinecké policie České republiky, viz obrázek č. 2. (Majer 2022).

Obrázek č. 2 - Nelegální migrace (Ředitelství služby cizinecké policie 2022)

Obrázek č. 3 - Nelegální migrace – státní příslušnost TOP 10 (Ředitelství služby cizinecké policie 2022)

Jak již autor diplomové práce uvedl, mezi nejčastější cizince, kteří zde pobývali neoprávněně patřili Ukrajinci (5976) a na druhém místě se umístili lidé z Moldavska (1558). Samozřejmě nejvíce migrantů pobývajících zde nelegálně pocházelo z Prahy (3663).

Jen pro zajímavost Pardubický kraj (435) se umístil na 8 místě z celkového počtu 14 krajských ředitelství. Viz obrázek č. 3. (Majer 2022).

1.2 Příčiny migrace

Určení příčiny migrace není jednoduchá záležitost. Nezáleží jen na převažujících teoriích o migračních pohybech, kde hlavní roli hraje pouze čas a prostor. Nejdůležitější příčinou pro migraci jsou sociální a ekonomické nerovnosti mezi zeměmi, což ovlivňuje kvalitu života. Lidem se v tomto případě jeví jako jediná šance pro lepší život migrace do státu, který je na ekonomické a sociální úrovni vyspělejší než jeho domovský stát. Lidé nemusí migrovat pouze z ekonomických či sociálních důvodů. Mezi další faktory lze zahrnout například migraci z environmentálních důvodů či uprchlictví.

Pokud se člověk rozhodne k migraci a opustí svou mateřskou zemi, musí se přizpůsobit novým podmínkám hostitelské země. Začít život v nové zemi, má velký vliv jak na samotného migranta jako jednotlivce, tak i na celou jeho rodinu nebo společnost. Píšu zde o migraci jak vnější, tak i vnitřní a je důležité si představit migranta jiné národnosti a kultury. Z tohoto pohledu je důležité si vymezit pojem cizinec a jeho povolení k pobytu v České republice (Švajdlerová 2009).

Cizincem se rozumí každá fyzická osoba, která nemá státní občanství České republiky, a to včetně občana Evropské unie, což upravuje §1, zák. č. 326 / 1999 Sb. o pobytu cizinců na území ČR (zákony pro lidi 2022). Nový zákon 186 / 2013 Sb., o státním občanství České republiky, který vstoupil v platnost 01. 01. 2014, přináší jednu z nejvíce zásadních změn. Nová právní úprava totiž umožňuje existenci dvojího občanství. Další významnou změnou bylo umožnění získání státního občanství pro cizince druhé generace, kteří žijí v České republice (Jonáš, V., J. Krejzová (eds.) 2021).

Všechny pobyty, vstupy a výstupy týkající se České republiky jsou v kompetenci Ministerstva vnitra České republiky, Ministerstva zahraničních věcí České republiky a v neposlední řadě Policie České republiky, a to především oddělení cizinecké policie. Cizinec může za daných okolností pobývat v České republice buď přechodně, nebo trvale. Policie nebo úřady, které spadají pod Ministerstvo vnitra České republiky, mohou z důvodů stanovených zákonem neudělit vízum k pobytu, a to jak k přechodné, tak trvalé. Důvody nevydání víza nebo jiného povolení k pobytu jsou vymezeny zákonem 326 / 1999 Sb., o pobytu cizinců a také zákonem 325 / 1999 Sb. zákon o azylu (Švajdlerová 2009).

1.2.1 Ekonomická migrace

Migrace z ekonomických důvodů znamená, že lidé opouštějí svou rodnou zemi z důvodu životních podmínek či pracovních příležitostí. Migrují proto z chudších států do ekonomicky vyspělejších států za vidinou získání práce a lepších životních podmínek. Je však rozdíl mezi ekonomickým migrantem a azylantem. Jak uvedl Vladislava Güntera z Centra pro integraci cizinců na internetovém webu Faktus, integrovat ekonomické migranty než azylanty je jednodušší, protože ekonomičtí migranti na rozdíl od uprchlíků, mají jasné motivace, a to vydělat peníze a zabezpečit rodinu (Günter in Čopjáková 2016).

1.2.2 Enviromentální migrace

Environmentální migrace znamená, že lidé jsou nuceni dočasně, dlouhodobě nebo i trvale opustit své bydliště ze své rodné země. Obvykle v důsledku zhoršení stavu životního prostředí či environmentálních procesů, které již nadále neumožňují zajistit bezpečné živobytí a ovlivňují kvalitu života, např. zemětřesení, nedostatek vody, hurikány apod. Předpokládá se, že z důvodu globálních klimatických změn bude fenomén migrace z environmentálních důvodů do budoucna narůstat (Brzóska 2020).

1.2.3 Uprchlíctví

Uprchlíctví je typ migrace, při kterém člověk musí nedobrovolně opustit svůj rodný stát, kde původně žil. Lidé, kteří se řadí mezi uprchlíky, jsou nuceni svou rodnou zemi opustit buď z důvodu politické či náboženské nestability, kdy jsou například pronásledováni jako „nepohodlní“ lidé režimu daného státu, nebo lidé, kteří prchají před válkou v jejich zemi jako například válka v Gruzii nebo na Ukrajině.

Práva uprchlíků jsou definována v Úmluvě o právním postavení uprchlíků, která se někdy nazývá Ženevská úmluva o uprchlících z roku 1951.

„Tato úmluva je nejdůležitější mezinárodní dokument na ochranu uprchlíků a představuje klíčový referenční rámec pro veškerou azylovou legislativu na unijní i národní úrovni“ (Koldinská 2016:21).

Úmluva vychází z článku 14 Všeobecné deklarace lidských práv z roku 1948, která uznává práva osob požádat o azyl před pronásledováním v jiných zemích (Všeobecná deklarace lidských práv 1948).

2. Teoretické přístupy k migraci

Mezinárodní migrace je v dnešní době velmi debatované téma. V České republice je nejvíce migrantů z bývalého Sovětského svazu, kdy na prvních třech příčkách k datu 31. 12. 2020 jsou podle Ředitelství cizinecké policie lidé z Ukrajiny (165 356), Ruska (41 692) a Běloruska (6 971) (Jonáš, V., J. Krejzová (eds.) 2021).

První odborné práce o mezinárodní migraci se objevily na konci 19. století. Mezi prvními, kdo se zabýval teorií migrace, byl německo-britský kartograf a geograf E. G. Ravenstein a definoval 7 základních zákonů migrace:

- Migrační tok, vždy vytváří zpětnou migraci.
- Spousta migrantů se přesouvá pouze na krátkou vzdálenost.
- Lidé, kteří pocházejí z městských oblastí, migrují méně než obyvatelé venkovského prostředí.
- Lidé, kteří se rozhodnout migrovat delší vzdálenost, mají sklon k výběru spíše k velkým městům než vesnicím.
- Mladí lidé migrují častěji než celé rodiny.
- Velké města rostou hlavně díky přílivu nových migrantů než díky přirozenému přírůstu obyvatel.
- Drtivou většinu migrantů tvoří plnoleté osoby (Palát 2014).

2.1 Push-Pull teorie

Tzv. push-pull teorie byla poprvé vyslovena v 60. letech 20. století. Teorie tvrdí, že migrační pohyb, je výsledkem sil, které vytlačují migranty z jejich domovských států – push faktory. Naopak pull faktor je síla, která migranty do cílové země přitahuje (Palát 2014).

Mezi příklady, které migranty nutí odejít z jejich domovských států, se řadí např. nedostatek pracovních míst, vysoká nezaměstnanost, nízké mzdy, války, náboženské nebo politické pronásledování, diskriminace, nepříznivé klimatické podmínky, špatné platové podmínky apod. Na druhou stranu příklady, které migranty lákají do jiných států, jsou třeba kvalitnější vzdělání, zdravotní péče, pracovní příležitosti, politická stabilita, ekonomické výhody, vyšší mzdy, rodinné vazby, bezpečnost apod. Mezi politické faktory můžeme uvést například pád komunismu na konci 20. století, který měl za následek velkou migraci lidí z východní Evropy do západní Evropy (Veselá 2018).

Výše uvedené push a pull faktory, můžeme ještě rozdělit na 3 základní skupiny: environmentální, kulturní a ekonomické (Palát 2014).

2.2 Neoklasická teorie migrace

Neoklasická teorie migrace vysvětluje jednu ze základních teorií o migraci, která byla na vrcholu v 60. letech 20. století. Americký sociolog D. S. Massey a kol. přináší v rámci neoklasické ekonomie dva přístupy. Podle něj je migrace důsledek nevyváženého rozdělení kapitálu a práce. Je vysvětlována na úrovni celé země (makroekonomický přístup), nebo na úrovni jednotlivců (mikroekonomický přístup).

Makroekonomický neoklasický přístup tvrdí, že mezinárodní migrace vychází z rozdílů ve mzdách a příležitostech mezi jednotlivými zeměmi. Důsledkem migrace jsou existující nerovnosti v příjmech i na pracovním trhu v jednotlivých státech. Spousta ekonomicky vyspělých států při hospodářském růstu naráží na nedostačující počet pracovníků na trhu práce. Pracovní síla se vzhledem k vyšší poptávce stává nedostatkovou, a to způsobuje růst mezd. V jiných ekonomikách je naopak přebytek pracovní síly na trhu práce, a to způsobuje snižování mezd. Příkladem může být migrace Ukrajinských obyvatel do České republiky (Palát 2014).

„Zahraniční pracovníci ze zemí, kde je přebytek práce, migrují do zemí, kde je nedostatek pracovních sil.“ (Veselá 2018:15).

Jeho tvrzení dokazuje Ministerstvo práce a sociálních věcí, které ve svých statistikách uvádí, že nejvyšší podíl Ukrajinských pracovníků je právě v pomocných a nekvalifikovaných pozicích (Jonáš, V., J. Krejzová (eds.) 2021).

„Na Ukrajině je bohužel málo pracovních příležitostí, proto jsem se rozhodl jako spousta z nás jít do Česka, kde si najdeme lépe práci. Je tu hodně pomocných prací, kde nepotřebujete žádnou kvalifikaci a tyto práce se Čechům moc dělat nechtějí. Sice to není žádná příjemná práce, ale furt je to lépe placené než na Ukrajině.“ (Alex).

Mikroekonomický neoklasický přístup tvrdí, že je zdůrazněna role racionálně uvažujícího jedince. Migranti se na základě kalkulací ekonomických přínosů a nákladů rozhodují, jestli budou migrovat nebo ne. I v tomto přístupu je migrace důsledkem existujících nerovností na pracovních trzích jednotlivých států (Palát 2014).

2.3 Nová ekonomická pracovní migrace

Nová ekonomie pracovní migrace říká, že migrační rozhodnutí vzniká spíše u velkých skupin lidí, jako jsou rodiny než u jednotlivců. Velké skupiny lidí migrují z důvodu maximalizace finančních příjmů, ale i kvůli eliminaci možných omezení, rizik a nástrah, které s sebou migrace přináší (Stark 1991).

Hlavní příčinou migrace tedy není mzdový rozdíl jako u neoklasické teorie, ale hlavně existující rizika, chudoba a nejistoty, které existují v jejich domovských státech. Příkladem mohou být migrační toky z východní Evropy, především z Ukrajiny a Ruska do České republiky. Ukrajinské či Ruské domácnosti vidí ve svém okolí, že v jiných domácnostech se rozhodnou jednotlivci nebo skupiny členů rodiny migrovat do jiných míst, kde si vydělají více peněz (Stark 1991).

Většinu svých příjmů, pak posílají zpět rodině, která zůstala doma. Díky těmto finančním prostředkům, pak rodiny migrantů dosahují vyššího životního standardu. Toto vzájemné poměřování životních poměrů mezi domácnostmi a vědomí, že rozdíl je daný hlavně díky migraci skupin členů dané rodiny, je důležitý motivační faktor k migraci (Veselá 2018).

3. Integrace cizinců

Integrace neboli sjednocení je jev, při kterém se nově příchozí lidé a starousedlíci sloučí do jedné společnosti. Integraci lze rozdělit na tři druhy, jakým způsobem může stát nově příchozí obyvatele nebo menšiny řešit. Zbylé druhy jsou asimilace a segregace. Segregací se dá pochopit rozdělení majoritní společnosti od minoritní společnosti. Poslední možností je asimilace. Asimilací se rozumí, že minoritní společnost se začlení a přizpůsobí se majoritní společnosti (Eriksen 2008).

Dále je zde možnost marginalizace. Marginalizace znamená, že minorita se zřekne své původní kultury, ale zároveň nechce přijmout ani kulturu majoritní společnosti. Šišková uvedla, že migrace a později integrace do nového prostředí je závažný akt, který hluboce zasahuje do života migranta. Můžeme to například přirovnat ke smrti blízké osoby (Šišková 2001).

Integrace cizinců, jak jsem již uvedl v prvním odstavci, znamená, že cizinci jsou včleňováni do společnosti a vzájemně se snaží o soužití s majoritní společností. Jde o aktivní politiku České vlády, která v tomto ohledu spolupracuje s Evropskou unií a Radou Evropy. Mezi hlavní způsoby integrace patří: respektování tradic, ochrana práv cizinců na území ČR a vytváření vhodných podmínek pro rozvoj vztahů mezi komunitami (Švajdlerová 2009).

Migranti, kteří pocházejí z východní Evropy, obvykle z postsocialistických republik jako jsou Ukrajina, Bělorusko nebo Rusko, mají oproti migrantům, kteří pocházejí z blízkého východu nebo Afriky velkou výhodu. Průběh integrace totiž velmi ovlivňuje míra odlišnosti nebo blízkosti kultury a životních zvyklostí země odkud migranti pocházejí a země kam migrant přichází (Kukla a kol. 2016).

Z výzkumu vychází, že důležitým faktorem pro integraci do společnosti je jazyk. *„Když jsem se rozhodovala, jestli půjdu do Německa nebo do České republiky, tak jsem se nakonec rozhodla pro Česko. Hlavně z toho důvodu, že ukrajinština a čeština si jsou blíže než ukrajinština a němčina“* (Oksana). Ukázalo se, že jazyk hrál u respondentů při výběru nového domova velkou roli.

3.1 Vztah k cizincům

Vztah k cizincům je často spojován se stereotypy a předsudky. „*Předsudek znamená smýšlet o ostatních špatně bez náležitého opodstatnění*“ (Allport 2004: 38). Stereotypy a předsudky mohou vznikat už jen z doslechu od jiných lidí anebo z medií a sociálních sítí. Autor diplomové práce ze svého výzkumu zjistil, že respondenti, se kterými vedl rozhovor, na začátku života v České republice nezažili nějakou velkou formu diskriminace.

„*Když jsme přišli do České republiky, tak jsem nepozorovala, že by nás tu lidi nechtěli. Naopak mně přišlo, že byli rádi, že jim někdo konečně v práci pomůže*“ (Oksana).

Pouze například spolužáci ve třídě si někdy dělali legraci.

„*Občas se mi smáli, že jsem něco řekla blbě anebo zkomoleně, ale mě to nevadilo, mysleli to ze srandy a já se aspoň poučila a příště to řekla dobře*“ (Natalie).

V okamžiku počátku války na Ukrajině, byl mediální prostor silně zasažen ověřenými i neověřenými zprávami o konfliktu mezi Ukrajinou a Ruskem, důvodech jeho vzniku i o tom, jak se konflikt vyvíjí. S tím se přirozeně v mediálním prostoru začaly objevovat dezinformace, které často haní obyvatele Ukrajiny, Ruska, ale i občany jiných států, které nemají s konfliktem nic společného (Euroskop 2022).

„*Často na internetu pozoruji nenávistné komentáře, jak proti Ukrajincům, tak i proti Rusům. Často to jsou ale lidi, kteří za válku nemohou nebo s ní nemají nic společného. Například, jak k tomu přijdou Ukrajinci nebo Rusové, co zde žili už dávno před válkou a teď kvůli válce s pobytem mohou mít problémy.*“ (Maria).

3.2 Možnosti k pobytu na území České republiky

Počty cizinců, kteří jsou na území České republiky a chtějí zde krátkodobě nebo dlouhodobě pobývat se každým rokem zvyšují. Vzhledem k současné situaci se dá předpokládat, že tento trend bude pokračovat i nadále. Po roce 1989 se stát díky otevření státních hranic propojil se světem. Zvýšil se ekonomický růst, což sebou přineslo imigraci se všemi jejími pozitivními i negativními důsledky. Tato zcela nová situace vedla k velmi liberálnímu přístupu k cizincům, kdy získávání pobytových oprávnění nebylo pro občany z jiných států složité. „*Tehdy v 90. letech nebylo za potřebí na českých zastupitelských úřadech získávat víza, jako je tomu dnes. Stačilo si najít legálně práci, zařídít si pracovní povolení na úřadu práce a potom pobyt a následně zažádat o občanství (zjednodušeně řečeno). V tu dobu to bylo jinak, poté se zákony měnily. Když jsem získal občanství, nebyla povinná ani jazyková*

zkouška.“ (Sergo). K velkému obratu došlo, již na konci devadesátých let přijetím nového zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, kterým byla zavedena přísná pravidla pro pobyt cizinců na území našeho státu (Koldinská 2016: 133).

V České republice mohou cizinci pobývat bez víza, jestliže je to stanovené vládou České republiky nebo mezinárodní smlouvou. Pokud chtějí ostatní cizinci pobývat na území České republiky, musí vlastnit jedno z níže uvedených víz:

- krátkodobá víza (do 90 dní pobytu), průjezdní víza nebo letištní víza
- dlouhodobá víza a povolení k dlouhodobému pobytu
- vízum k pobytu nad 90 dnů
- vízum k pobytu nad 90 dnů za účelem strpění pobytu na území České republiky
- povolení k trvalému pobytu
- poskytnutí dočasné ochrany na území České republiky
- udělení azylu
- udělení občanství České republiky (Švajdlerová 2009).

Cizinci tzv. třetích států mohou v České republice pobývat i bez víza po dobu 3 měsíců. Bezvízový styk mají cizinci ze států, se kterými Česká republika podepsala dohodu o zrušení vízové povinnosti anebo pokud byla vízová povinnost zrušena vládou České republiky. Pokud cizinci chtějí v České republice pracovat, musí požádat o patřičné povolení, které je opravňuje k zaměstnání (Švajdlerová 2009).

3.2.1 Bezvízový pobyt na území České republiky

Pobývat na území České republiky nebo ve státech Schengenského prostoru bez víza mohou pouze cizinci, kteří mají výjimku z vízové povinnosti. Platí to pouze za předpokladu, že se jedná o krátkodobý pobyt v délce 90 dnů v rozmezí 180 dní. Cizinci se doba setrvání započítává od vstupu do prvního členského státu schengenského prostoru. Cizinci, kteří jsou osvobozeni od vízové povinnosti, musí splňovat 4 podmínky. Za první je cizinec povinen mít cestovní doklad nebo jiný doklad opravňující překročení hranic. Za druhé musí být schopen dokázat účel a podmínky pobytu, dále pak mít dostatečné prostředky na obživu, jak během pobytu, tak i na následné vycestování ze země. Za třetí, cizinec nesmí být veden v evidenci SIS jako osoba, které je odepřen vstup. Poslední podmínku, kterou musí cizinec před vstupem splnit, je, že nesmí představovat nebezpečí pro veřejný pořádek, bezpečnost státu, veřejné zdraví a mezinárodní vztahy pro všechny státy Evropské unie (Koldinská 2016: 136).

„Když někdo chce přijet z Ukrajiny do Česka, musí mít biometrický pas, nebo aspoň to je to první, co všichni řeší, když nemají vízum nebo jiné povolení k pobytu, protože tady na biometriku můžete být“ (Denis).

Většina států bývalého Sovětského svazu má při pobytu v Schengenském prostoru vízovou povinnost. Do povinnosti vlastnit vízum nespadají občané, kteří pochází z Ukrajiny, Moldavska, Gruzie a z Pobaltských států (mzv 2021).

3.2.2 Pobyt na základě krátkodobého víza

Občané států, kteří nesmí překročit hranice Schengenského prostoru bez platného víza, musí mít zařízený jeden ze tří typů krátkodobých víz. První typ opravňuje k průjezdu nebo k pobytu ve státech schengenského prostoru s omezenou platností. Druhý typ víza (typ A) je tzv. letištní průjezdní vízum. Vízum typu A opravňuje pouze k pobytu v prostorách mezinárodních letišť. Mezi nejvíce používaná krátkodobá víza spadají, víza typu C. Toto krátkodobé vízum opravňuje k pobytu ve všech schengenských státech. Cizinci, kteří vlastní krátkodobé vízum mohou pobývat na území Schengenského prostoru po dobu vyznačeném na vízu maximálně však 90 dnů ve 180 dnech (Koldinská 2016: 137-138).

3.2.3 Dlouhodobý pobyt na území České republiky

Cizinec, který v České republice pobývá déle jak 90 dní, na základě dlouhodobého víza a plánuje zde pobývat více než jeden rok, přičemž účel jeho pobytu zůstane stejný, může požádat o povolení k dlouhodobému pobytu (Koldinská 2016: 143).

3.2.4 Pobyt na území České republiky s trvalým pobytem

Pokud chce cizinec získat trvalý pobyt v České republice, musí pobývat na území nepřetržitě 5 let. Bez podmínky předchozího nepřetržitého pobytu mohou žádat o trvalý pobyt např. cizinci, kteří prokážou svůj český původ (mzv 2021).

3.2.5 Dlouhodobý pobyt na základě sloučení rodiny

Žádost o dlouhodobý pobyt může podat zejména cizinec, který je:

- Manžel / ka cizince, který již má povolení k pobytu.
- Plnoleté nebo nezletilé nezaopatřené dítě cizince, který má povolení k pobytu.
- Nezletilým cizincem, který byl cizinci s povolením k pobytu na území nebo jeho manželů svěřen do náhradní rodinné péče rozhodnutím příslušného orgánu, nebo který byl cizincem s povoleným pobytem na území nebo jeho manželem osvojen anebo jehož poručníkem nebo manželem jeho poručníka je cizinec s povoleným pobytem na území.
- Rodičem, který je nezletilý a byl mu udělen azyl podle zvláštního právního předpisu. Pokud tento nezletilý cizinec nemá rodiče, je oprávněn za něho žádost podat jiný jeho přímý příbuzný ve vzestupné linii, jestliže nemá ani takového příbuzného je žádost za něj oprávněn podat poručník.
- Osamoceným cizincem starším 65 let nebo bez ohledu na věk, pokud jde o cizince, který se o sebe nedokáže postarat ze zdravotních důvodů. Musí však jít o sloučení rodiny s rodičem nebo dítěte s povoleným pobytem (mvr 2021). Tohoto využívá většina mých respondentů, aby se do České republiky mohli dostat jejich rodiče, kteří žijí stále v zemi jejich původu.

3.2.6 Dočasná ochrana

Dočasná ochrana je řízení ve výjimečných případech jako je hromadný příliv nebo pokud bezprostředně hrozí hromadný příliv vysídlených osob ze třetích zemí, který se nemůže vrátit do země původu. Těmto lidem se dočasně a okamžitě udělí ochrana, zejména pokud existuje riziko, že se azylový systém nebude schopen s přílivem lidí vypořádat (codexisuno 2022).

V roce 2001 byla v Evropské unii přijata směrnice rady č. 2001/55/ES, o minimálních normách pro poskytování dočasné ochrany v případě hromadného přílivu vysídlených osob. Směrnice reagovala na válečný konflikt v tehdejší Jugoslávii v devadesátých letech. V té době do států Evropské unie prchala spousta lidí, kteří se nemohli vrátit zpět do své vlasti. Proto Evropská unie uznala za vhodné, že by se do budoucna měla na další příliv velkého množství uprchlíků připravit v případě, s nímž se nebude schopen vypořádat zavedený azylový systém členských států. Dočasná ochrana je v dnešní době často spojována hlavně se současným konfliktem na Ukrajině (Matějková 2022).

3.2.7 Získání občanství

Získávání a ztrátu státního občanství upravuje zákon 186/2013 Sb. o státním občanství České republiky, z roku 2013, který nahradil od 1. ledna 2014, starý zákon z roku 1993.

Nový zákon umožňuje mít dvojí občanství, tedy nabýt jak české státní občanství, tak občanství jiného státu. Nová právní úprava opustila princip jednoho občanství a přiklonila se k existenci dvojího občanství, tak jako se uplatňuje, již ve více evropských státech. Podle nového zákona tedy nedochází ke ztrátě občanství, pokud se stanete občanem jiného státu. Další významnou změnou je, že pokud cizinci chtějí získat české občanství, nemusí již prokazovat pozbytí svého dosavadního státního občanství.

Způsobů, jak nabýt české občanství je celkem 7:

- narozením
- určením otcovství
- osvojením
- nalezením na území České republiky
- udělením občanství (o kterém rozhoduje Ministerstvo vnitra)
- prohlášením (že již české/československé občanství měli, popř. jejich rodiče)
- v souvislosti se svěřením do pěstounské, ústavní nebo jiné náhradní péče (Zákony pro lidi 2021).

4. Ekonomická aktivita cizinců

Cizince, kteří nemají české státní občanství, a jsou ekonomicky aktivní v České republice, můžeme rozčlenit do dvou skupin. První skupina jsou cizinci, kteří v České republice podnikají na základě živnostenských oprávnění. Druhou skupinu tvoří cizinci, kteří jsou evidováni na úřadech práce (Pavelka 2011).

Všechny údaje o zaměstnání cizinců na území České republiky vycházejí z evidencí Ministerstva práce a sociálních věcí (Jonáš, V., J. Krejzová (eds.) 2021).

4.1 Zaměstnávání cizinců

Zaměstnávání a přístup na trh práce cizinců mnohdy závisí na typu a účelu pobytu a řídí se podle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. Zaměstnanci, kteří jsou ze zahraničí, se rozdělují z hlediska vstupu na trh práce do tří kategorií. První kategorií jsou občané z EU nebo EHP, kam spadají občané ze státu Islandu, Lichtenštejnska a Norska. Do této kategorie také spadají občané ze Švýcarska, kteří mají volný vstup na trh práce v České republice. V druhé kategorii jsou cizinci, kteří mají volný přístup na trh v České republice. Do poslední kategorie spadají cizinci, kteří nemají volný přístup na trh práce v České republice. Všichni tito občané a cizinci musí být hlášeni na úřadu práce, kde se musí vést jejich evidence. Informační povinnost se týká zejména jejich nástupu do zaměstnání a o ukončení jejich zaměstnání (Úřad práce 2021). Cizinci, kteří se rozhodnou pracovat bez povolení k práci, vytváří tzv. šedou ekonomiku, což je problém hlavně ve stavebnictví a zemědělství (Hrabálek 2012:54).

4.1.1 Volný trh práce

Trh práce je v České republice kontrolován státem. Stát určuje podmínky pro vstup cizinců na český trh práce a následně eviduje počet cizinců, kteří se na trhu práce uchytí. Česká republika je závislá na práci cizinců, protože je zde velké množství pracovních pozic, které nemá kdo obsadit. Spousta pracovních míst je těžké obsadit ze strany majoritní skupiny například z důvodu malého finančního ohodnocení anebo dostatečné kvalifikace (Kozlíková 2021).

„Měla jsem štěstí, protože v nemocnici, kde pracuji, zrovna sháněli doktora s mojí kvalifikací a nemohli nikoho dlouho sehnat. Byli pak velmi rádi, když jsem tu práci vzala u nich a nešla jsem do Německa“ (Oksana).

Proto Česká republika představila tři programy na podporu pracovní migrace. Program klíčový a vědecký personál, Program kvalifikovaný zaměstnanec a Program vysoce kvalifikovaný zaměstnanec. Dále představili také program zaměřený na odvětví lesnictví, zemědělství a potravinářský průmysl (mpsv 2022).

4.1.2 Ukrajinci na trhu práce

Jeden z důvodů lidí migrujících z Ukrajiny je velký rozdíl v reálných mzdách. Díky tomu dochází k mezinárodní migraci práce. Lidé, kteří žijí v zemi, kde jsou nízké mzdy, si radši vyberou migraci do země, kde jsou lepší pracovní příležitosti a lepší platové podmínky. V České republice jsou vyšší reálné mzdy než na Ukrajině (Švajdlerová 2009). Například respondent Alex, odešel z Ukrajiny z důvodu nedostatku pracovních příležitostí na Ukrajině. „*Na Ukrajině bylo málo práce a velmi špatně placená*“ (Alex). Po jazykové bariéře byla ekonomická stabilita v České republice na druhém místě, proč si Ukrajinci zvolili Českou republiku jako svojí cílovou stanici.

Po jazykové bariéře byla ekonomická stabilita v České republice na druhém místě, proč si Ukrajinci zvolili Českou republiku jako svojí cílovou stanici. Dlouhodobá ekonomická krize na Ukrajině byla jedna z příčin, která spustila masovou migraci. Příčiny pracovní migrace je možné hledat zejména ve špatné socioekonomické situaci na Ukrajině. Ukrajinský pracovní trh nedokáže poskytnout dostatek vhodných pracovních míst pro lidi, kteří jsou schopni pracovat (Švajdlerová 2009).

4.1.3 Kdo má volný vstup na trh práce v České republice?

Volný přístup na trh práce v České republice mají občané z EU, EHP a Švýcarska a jejich rodinní příslušníci, a to včetně rodinných příslušníků občanů České republiky, kteří pocházejí ze třetí země mimo EU, například z Ukrajiny. Dále volný přístup na trh práce mají cizinci, kteří jsou uvedeni v zákoně o zaměstnanosti bez nutnosti mít pracovní oprávnění. Nejčastěji mezi ně patří cizinci, kteří mají povolení k trvalému pobytu, dále cizinci, dále kteří získali vzdělání na střední, vyšší odborné škole, vyšší odborné konzervatoři nebo vysoké škole anebo cizinci, kteří se na území České republiky soustavně připravují na budoucí povolání (Úřad práce 2021).

Zaměstnávání cizinců, kteří mají volný vstup na trh práce, je výhodné pro obě strany. Pokud má totiž cizinec volný přístup na trh práce, není potřeba pro takového cizince pracovního povolení a ve většině případech může cizinec nastoupit do zaměstnání ihned (Zaměstnávání cizinců 2019).

4.2 Povolení k zaměstnání a s tím platné povolení k pobytu

Povolení k práci vydává příslušná krajská pobočka úřadu práce. Úřad rozděljuje pracovní pozice od zaměstnavatelů, kteří je poskytnou jako volné. Volné pracovní pozice jsou takové, které se nepodaří obsadit do 30 dnů od oznámení Úřadu práce, a to s ohledem na nedostatečný počet kvalifikovaných pracovníků nebo nedostatek pracovních sil v daném regionu. Povinnost zaměstnavatele je uvést charakteristiku pracovních pozic, které nabízí. Zejména je povinen uvést výši mzdy a délku pracovní doby. Povolení se vydává maximálně na 2 roky. Cizinci si mohou povolení opakovaně prodlužovat, vždy pouze o 2 roky (Jonáš, V., J. Krejzová (eds.) 2021).

4.2.1 Zaměstnanecká karta

Zaměstnaneckou kartu vydává Ministerstvo vnitra vždy na konkrétní místo, které je uvedené v evidenci jako volné. Zaměstnavatel i v tomto případě je povinen uvést všechny charakteristiky pracovních pozic. Pokud chce cizinec zaměstnaneckou kartu, musí o ni požádat na zastupitelském úřadě České republiky v zahraničí, například ve Lvově na Ukrajině. O kartu mohou požádat cizinci, kteří pobývají na území nad 90 dní nebo mají dlouhodobé povolení k pobytu vydané za jiným účelem než pracovní. Pokud cizinec splňuje požadavky, může požádat o zaměstnaneckou kartu na Ministerstvu vnitra. K datu 31. 12. 2020 bylo v České republice evidováno celkem 71 759 držitelů zaměstnaneckých karet (Jonáš, V., J. Krejzová (eds.) 2021).

4.2.2 Modrá karta

Modrá karta vznikla, aby bylo možné obsazení volného pracovního místa, které je označené jako vysoce kvalifikovaná pozice. Cizinec, který se považuje za kvalifikovaného, musí mít řádně ukončené vysokoškolské vzdělání, popř. vyšší odborné vzdělání. Podmínkou je, aby studium trvalo nejméně 3 roky. Stejně jako u zaměstnanecké karty se za volné místo rozumí pozice, která nebyla obsazena do 30 dnů od oznámení Úřadu práce. O vydání vždy rozhoduje Ministerstvo vnitra. Pracovní smlouva na modrou kartu musí být uzavřena nejméně na dobu 1 roku. Dále musí obsahovat výši sjednané hrubé měsíční nebo roční mzdy, které odpovídají 1,5násobku roční průměrné hrubé mzdy. K datu 31. 12. 2020 bylo v České republice evidováno celkem 838 držitelů modrých karet (Jonáš, V., J. Krejzová (eds.) 2021).

5. Střet národů

V době komunistického režimu bylo Československo velmi homogenním státem. Hlavně z důvodu zavřených hranic. Situace v České republice se po pádu komunistického režimu velmi změnila. Hranice se otevřely, čímž po 40 letech vznikl prostor pro migraci. Česká republika byla z počátku spíše tranzitní země, ale s postupem času se stávala i imigrační zemí. I lidé z tehdejšího Československa mohli svobodně cestovat do světa (Drbohlav 1999).

Častým jevem, který vzniká při střetu dvou národů, je rasismus a xenofobie. První teorie o rasismu a xenofobii zdůrazňuje ekonomické faktory. Xenofobie a rasismus se podle této teorie projevují především u lidí, kteří jsou nezaměstnaní nebo se bojí ztráty zaměstnání a migranti jsou pro ně hlavní konkurencí na pracovním trhu. Další teorie poukazuje na kulturní odlišnost migrantů od majoritní společnosti. Tvrdí, že migranti a majoritní společnost je rozdílná, a to především ve vzdělání, náboženství apod., což vede k nerovnoměrnosti v usazování a vznik ghett (Danielová 2003).

Dle názoru autora diplomové práce tedy hodně záleží, odkud lidé přichází a proč. CCVM prováděla výzkum, který se zabýval problematikou cizinců a uprchlíků především z blízkého východu a Afriky. Ukázal, že lidé z České republiky jsou k přijímání těchto uprchlíků a migrantů spíše negativní. Dále se CCVM zaměřili na uprchlíky z Ukrajiny. I když se z nenávistných komentářů, které jsou často viděny na internetu může zdát, že lidé jsou negativní k přijímání Ukrajinských uprchlíků, opak je pravdou. Podle výzkumu tři čtvrtiny Čechů souhlasí s přijímáním. Z výzkumu je tedy patrné, že Česká společnost spíše přijme uprchlíky, kteří nám jsou kulturně blíží než ty, co nám jsou dál (CVVM 2022).

5.1 Multikulturalismus

Dle Petruska bychom mohli multikulturalismus jednoduše definovat jako koexistence odlišných jazykových, náboženských, etnických nebo národních minorit s majoritní společností (Petrušek 2020). Definice dle T. Hirta tvrdí, že multikulturalismus nemá jasné vymezení. Podle něho je tím míněná vědecká teorie, jindy zase určitý typ společenské instituce, v dalším případě jde pak o politický cíl nebo ideály, vize anebo o soubor edukativních či praktických strategií, které směřují k naplnění tohoto ideálu. Dále je pak podle něj multikulturalismus považován za koncept, ideologii, diskurz, princip nebo hnutí, ale také jako postoj, výzva, problém nebo hodnota (Hirt 2005:9). Například T. H. Eriksen multikulturalismus definoval jako doktrínu, která tvrdí, že samostatné etnické skupiny mají právo se kulturně lišit od většinové společnosti, stejně jako má většina právo na svou kulturu (Eriksen 2008: 337).

Za počátek multikulturalismu v České republice můžeme považovat rok 1989, kdy padl komunistický režim a otevřely se hranice a s tím možnost příchodů velkého počtu migrantů. Dále pak rok 1994, kdy byl zahájen program: Státní integrační program pro integraci, jehož hlavní cílem byla pomoc uprchlíkům, kteří přišli do České republiky, a to především s bydlením a se vzděláním (Drbohlav 2010).

Dle autora diplomové práce byl právě tento program první impulz pro českou společnost, aby začala přemýšlet o multikulturalismu, protože v době tzv. „železné opony“ českoslovenští lidé do styku s cizinci moc nepřišli. Česká společnost návrh na multikulturalismus odmítá a chce, aby se minoritní skupiny a cizinci asimilovali (Rabušič 2003 in Leontiyeva 2009: 16).

Všichni respondenti až na pana Serga si udržují dobrý vztah se svou domovinou a původní identitou. „Ústavní demokracie respektují široké spektrum kulturních identit, ale nezaručují přežití žádné z nich“ (Gutmannová 2001: 8). Z výpovědí respondentů bylo zjištěno, že pokud si chtějí udržet vlastní zvyky a tradice musí si je sami připomínat i když je ústavou zaručená kulturní identita. Z výzkumu vyplynulo, že pro udržení identity je nejdůležitější připomínání svých tradic a zvyků například Vánoc, aby například jejich děti nezapomněli odkud jsou jejich kořeny.

5.2 Transnacionalismus

Transnacionalismus je další teorie, která je spojená s migrací. Teorie mluví o vazbách migrantů se svým domovským státem. Spousta lidí, jenž se rozhodne opustit svůj stát, totiž neztrácí jenom svou rodnou zemi, ale také přátele a rodinu. Transnacionalismus se zaměřuje na pohyby a životy lidí, kteří jsou mezi domovem a cizinou. Dále na imaginaci, jednání a rétoriku, jež jsou využívány k naplňování života teď a tady (Henig 2009: 176). Podle Szala (2019) se transnacionalismus dnes jeví jako konstitutivní prvek modernity, a nikoliv pouze jako aktuální důsledek globalizačních procesů. V širších souvislostech nás transnacionalismus donutí přemýšlet nad tím, že současné státy a státní instituce nejsou všemocné, a nemohou organizovat sociální život populace (Szaló 2019).

Transnacionální migrace je dobře vidět také na rozpadu Sovětského svazu. Po rozpadu východního bloku se daly do pohybu migrační procesy ve všech postsocialistických republikách a transnacionální migrace se stala novým fenoménem v migraci. Mezi jednotlivými zeměmi bývalého Sovětského svazu byl velký ekonomický propad, kdy některé země zažily rychlý ekonomický růst a jiné země ekonomický propad či ekonomickou krizi. Tyto události

vedly k migračním tokům, a to zejména k pracovní migraci, která směřovala do zemí, které byly ekonomicky silnější než ostatní země z bývalého svazu. Ruku v ruce s pracovní migrací šla i transnacionální migrace, která byla zároveň podporována faktory jako geografická blízkost, dobrá infrastruktura dopravy, kulturní a historická pouta anebo v dnešní době sociální sítě a dostupnost internetu. Velmi složité ekonomické a sociální podmínky v rodných zemích, odkud migranti pocházeli, vedlo k posílení blízkého kontaktu s lidmi a rodinami, které zůstaly v původní zemi. Vazby byly a jsou navazovány hlavně prostřednictvím remitence, návštěvami nebo pravidelnými kontakty například přes sociální sítě (Veselá 2018).

„S mojí babičkou jsem byl velmi často v kontaktu, nakonec se dokonce naučila používat i Skype. Rád bych ji dostal k nám sem do České republiky, abych si s ní mohl povídat naživo, a ne přes Skype.“ (Denis).

Díky moderní technologii a sociálním sítím je v dnešní době mnohem jednodušší udržovat sociální a rodinné vazby než dřív, kdy si lidé mohli posílat třeba jen dopisy.

6. Sovětský svaz

Počátky Sovětského svazu se datují k Říjnové revoluci, 7. listopadu roku 1917. Název Říjnová revoluce vznikl, protože v Rusku v té době platil juliánský kalendář, což odpovídalo datu 27. října, zatímco v našem gregoriánském kalendáři bylo 7. listopadu. Juliánský kalendář byl novou vládou následně zrušen (Kolenská, D. Litera, B. (eds.) 2013).

Sovětský svaz nakonec zanikl 26. prosince v roce 1991, kdy tzv. nejvyšší sověť hlasoval pro rozpuštění. O den dřív prezident Gorbačov rezignoval a předal svojí moc novému prezidentovi Borisovi Jelcinovi, prvnímu prezidentovi Ruské federace. Revoluce v roce 1989 i rozpad SSSR znamenal konec studené války (Bakers 2017).

Jednou z hlavních příčin rozpadu Socialistického svazu byly ekonomické problémy. V roce 1990 to vypadalo, že Rusko má druhou nejsilnější ekonomiku světa, ale nebylo tomu tak. Ve skutečnosti země trpěla velkými problémy, kdy chyběla i spousta spotřebního zboží. Velkou zásluhu na ekonomických problémech Sovětského svazu měl i bývalý americký prezident Ronald Reagan, který navyšoval vojenské výdaje, což vytvářelo velký tlak na Sovětský svaz. Díky tomuto tlaku, musel Sovětský svaz zareagovat a zvýšit své výdaje na armádu, aby nebyl za Spojenými státy pozadu. To mělo za následek zhoršení, již tak špatné ekonomické situace Sovětského svazu (Honsů 2021).

6.2 Postsocialistické republiky

Po rozpadu Sovětského svazu vzniklo 15 nových států. Na Evropském kontinentu to byly státy v pobaltské oblasti (Litva, Lotyšsko a Estonsko), východní Evropa (Ukrajina, Moldávie a Bělorusko), Zakavkazsko (Gruzie, Arménie a Ázerbájdžán), střední Asie (Tádžikistán, Uzbekistán, Kazachstán, Turkmenistán a Kyrgyzstán) a nakonec Rusko. Do sféry vlivu Sovětského svazu patřily také například satelitní státy, jako je Polsko nebo Československo po roce 1993 Česká republika a Slovenská republika (Riegl 2013).

Československo v době socialistického režimu umožňovalo turistům především ze západních zemí poznávat Československou kulturu, život, práci a památky. Naopak českoslovenští občané, kteří chtěli vyjet do zahraničí, museli projít přísnými kontrolami, než jim bylo povoleno vycestovat. Ve spoustě případů jim to režim ani nedovolil. Po rozpadu Sovětského svazu se dala do pohybu spousta lidí, protože se otevřely hranice, které byly celá desetiletí zavřené (czso 2022).

6.2.1 Ukrajina

Dnešní Ukrajina vznikla tím, že získala nezávislost od SSSR v roce 1991. Jedná se o druhý největší stát v Evropě. Vypadá to, že Ukrajina má vše potřebné pro ekonomický rozvoj. Nerostné bohatství, velice úrodnou půdu, pracovitě lidí a v neposlední řadě výhodnou polohu mezi Ruskem a Evropskou unií. I přesto se dnes Ukrajina řadí mezi nejchudší státy Evropy společně s Moldávií a Kosovem (Tramba 2021).

Ukrajina během své existence prošla mnoha konflikty a problémy (Kšicová 2014). Jeden z posledních problémů byl začátek války v roce 2014 a vznik třech kvazistátů Luhanská republika, Donbaská republika a Krymský poloostrov, který byl anektován Ruskou federací (Šír a kolektiv 2017).

Nejaktuálnější krize, kterou můžeme vidět ve všech médiích, a dotýká se nás všech, je vstup ruských vojsk na velkou část ukrajinského území a začátek nové války na evropské půdě.

„Vojska východní velmoci se vydala vstříc "agresivnímu" menšímu státu, který si chce sám řídit svoji budoucnost. Scénář podobný tomu, který jsme si sami zkusili v září 1938 či v srpnu 1968, nyní zažívá Ukrajina“ (Bureš 2022).

Tato událost probudila novou migrační vlnu z Ukrajiny do České republiky, což dokazuje i velký počet vydaných víz (mvr.cz 2022). Již před válkou nejvíce migrantů z postsocialistických republik pocházelo právě z Ukrajiny (Jonáš, V., J. Krejzová (eds.) 2021).

6.3 Československo

Československo vzniklo 28. října 1918, po první světové válce rozpadem Rakouska – Uherska (Preclík 2019). Po druhé světové válce 25. února v roce 1948 se dostali po volbách k moci komunisté a Československo se stalo satelitním státem Sovětského svazu. Tento den se do dějin Československa zapsal jako „Vítězný únor“ (Čapka, F., Lunerová, J. 2012). Po 17. listopadu roku 1989 proběhla tzv. „Sametová revoluce“, což vedlo k úpadu komunistického režimu v Československu. V roce 1990 vzniklo Československo, které se nakonec na konci roku 1992 rozpadlo na dva samostatné státy Česká republika a Slovenská republika (Rychlík 2012).

6.3.1 Migrace do Československa po roce 1989

Pro středoevropské země byly migrační toky devadesátých let zcela novým fenoménem. Reagovaly na zcela nové, nezvyklé situace, vázané na nekontrolovaný tok lidí. Česká republika

se rychle stala součástí migračního systému přijímacích zemí a její pozitivní migrační saldo rychle rostlo na rozdíl od ostatních zemí bývalého východního bloku (Uherek 2016: 28). Na konci osmdesátých let žilo v Československu přibližně 30 000 cizinců. V polovině devadesátých let jejich počet vyšplhal na 100 000 cizinců. Mezi cizince se řadí podle českého zákona každý, kdo na území České republiky žije krátkodobě nebo dlouhodobě a nemá české občanství (Leontiyeva/Vávra 2009:11).

V 90. letech byla vládou spuštěna řízená migrace lidí z Ukrajiny a Běloruska, kteří byli postiženi Černobylskou jadernou katastrofou. Podmínkou pro migraci bylo, že alespoň jeden člen rodiny mohl prokázat svůj český původ. V letech 1991–1993 bylo přemístěno 1 812 osob (Uherek 2008:16). Další skupinou lidí, kteří navázali na řízenou migraci, byli lidé z dalších států bývalého Sovětského svazu: Kazachstánu, Ruska, Kyrgyzstánu a Uzbekistánu. Tato humanitární akce pod názvem „Návrat domů“ probíhala v letech 1995–2001. Česká republika byla k migrantům z počátku velmi liberální a nakloněna k získávání pracovních a pobytových povolení. Také se zachovala velmi vstřícně k lidem, kteří prchali z Bosny a Hercegoviny. Na konci 90. let dochází, ale k velkému obratu. V roce 1999 vzniká zákon o pobytu cizinců a mění tehdejší liberální pravidla. Vznikají značně restriktivní a byrokratické zákony, které jsou velkou přítěží pro nově příchozí migranty (Günter 2007).

Velký příliv migrantů v České republice také odstartovala v polovině 90. let vlna uprchlíků z Rumunska a „návrat“ českých krajanů tzv. Volyňských Čechů. V průběhu let se postupně vytvořily 3 hlavní proudy, které charakterizovaly jejich zájmy podle zemí, ze kterých pocházely. První skupinou byli pracovní migranti (např. Ukrajinci, lidé z ostatních států SSSR, balkánské země, Vietnamu apod.). Druhou skupinou byli azylanti (ze zemí SSSR, Balkánu, Afriky, Středního východu apod.). Poslední skupinou byli nelegální migranti, kteří Českou republiku používali jako tranzitní zemi. Celá 90. léta byla také Česká republika považována pouze za tranzitní stát. Začátkem milénia se tento trend, ale začal měnit a Česká republika se začala stávat cílovou zemí migrantů především z bývalého Sovětského svazu (Ukrajina, Moldavsko). Tyto okolnosti pochopitelně vedly k potřebě lépe ukotvit zdejší právní systém vůči migrantům, ale i ke vzniku nové koncepční státní politiky – imigrační i integrační (ČTK 2022).

Proto vznikl nový úřad – Odbor azylové a migrační politiky, který byl ustanoven na Ministerstvu vnitra v roce 2000 sjednocením odboru pro uprchlíky, odboru imigrace a ochranu státních hranic. K největšímu rozšíření došlo v letech 2009 a 2011, kdy začalo

docházet k postupnému odnímání nepolicejních činností Policii České republiky a k jejich přesunu pod Ministerstvo vnitra jako u ostatních států Evropské unie (mvr 2021).

K velké změně migrační politiky došlo v květnu roku 2004, kdy Česká republika vstoupila do Evropské unie. Z hlediska migrační politiky tato změna přinesla nový pohled, jak nově přistupovat k občanům EU/EHP a Švýcarska a jejich rodinných příslušníků na jedné straně a na straně druhé ke státním příslušníkům, kteří pocházejí z tzv. třetích zemí (Drbohlav 2010).

7. Empirická část

7.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumného šetření bylo zmapování a zhodnocení situace lidí, kteří žijí v České republice delší dobu a mají již například občanství. Dalším cílem bylo zjistit, z jakého důvodu právě tito lidé před lety do České republiky přišli a z jakého důvodu zde setrvali. Dále pak jaké udržují vztahy se svou původní domovinou a jakým stylem života zde vlastně žijí. Autor diplomové práce zvolil toto téma na základě aktuálnosti a potřeby rozvoje dané problematiky.

7.2 Výzkumné otázky

1. Z jakého důvodu respondenti emigrovali do České republiky?
2. Proč se respondenti rozhodli zůstat v České republice?
3. Jaké vztahy udržují se svou původní vlastí?

7.3 Metodika výzkumu

Autor této diplomové práce si zvolil kvalitativní výzkum. Hlavním důvodem zvolení kvalitativního výzkumu byla možnost získání přesných informací od respondentů. Malý počet respondentů umožnil autorovi práce lepší provedení výzkumu. Autor se domnívá, že kvalitativní výzkum je pro jeho práci nejvhodnější, protože by rád zjistil, z jakého důvodu respondenti emigrovali do České republiky, následně zde i zůstali a jaké vztahy udržují se svou původní vlastí.

V tomto výzkumu byly použity polostrukturované rozhovory a bibliografická a biografická metoda. Pro biografickou metodu se autor rozhodl z důvodu, protože vychází ze životních příběhů člověka, kdy informátor vypráví o svém životě a podstatných částech jeho života (Bertaux-Kohli 1984:216 in Svoboda 2007). Biografická metoda byla zvolena především díky svému potenciálu bližšího seznámení s respondenty a možnosti lepšího pochopení důvodů, které vlastně respondenty vedly k jejich životnímu rozhodnutí.

Dalo by se říct, že na začátku rozhovoru je prostá role, která danou osobu vykresluje ve specifickém úhlu. Jakmile se ale respondent dostane přes začáteční fázi a aktivně se zapojí, zbaví se specifických kontextů, kterými se jeho identita projevuje jenom z určitého hlediska. Poté respondent mluví o sobě s větší hloubkou (Kaufmann 2007: 79). Biografická metoda může být psanou formou anebo ústní formou a skládá se z dílčích narativů. Narativem se tedy rozumí

demonstrováný respondentův projev ať už ústní nebo písemný, vyobrazuje přehled jeho života nebo života někoho jiného. Narativní interview patří mezi dílčí metodu v biografickém přístupu v antropologii. Narativní interview jsou rozhovory mezi výzkumníkem a respondentem a cílem této metody je, aby se rozhovor držel tématu, který je cílem výzkumu (Svoboda 2007). Otázky a témata měl autor již před hovorem předpřipravené. Během rozhovorů se výzkumník dotazoval na otázky, které ho zajímaly a byly potřebné pro výzkum. Autor se snažil o co možná nejplynulejší rozhovor s minimálním zasahováním do interview. Všichni dotázaní respondenti mluvili převážně sami o sobě a svých životních příbězích, které prožili při cestě k životu v České republice. V praktické části jsou uvedeny kurzívou věty, které představují pocity, vzpomínky respondentů.

7.4 Výzkumný vzorek

Výzkumným vzorkem bylo osm respondentů, kteří žijí v České republice. Jde o 3 muže a 5 žen, kteří byli ochotní autorovi odpovědět na veškeré otázky ohledně jejich života. Výběr respondentů nebyl ovlivněn jejich vzděláním, věkem, nebo v jakém oboru pracují. Při sběru dat bylo jediným kritériem, že zde žijí dlouhou dobu a mají patřičné povolení k pobytu, přičemž pocházejí ze zemí bývalého Sovětského svazu, a to zejména z Ukrajiny. Respondenty byli vybráni tzv. metodou snowball. Snowball neboli sněhová koule znamená, že se badatel od prvních oslovených narátorů dozvídá jména dalších osob, s nimiž by z hlediska jeho výzkumu či projektu bylo užitečné hovořit (Vaněk 2003:21). Pouze respondenta, který pochází z Gruzie potkal badatel v práci, kdy nám překládal. Respondenti byli kontaktováni pomocí mobilního telefonu.

Rozhovory byly polostrukturovaně vedeny autorem diplomové práce. Respondenti byli seznámeni předem s otázkami. Z vedených rozhovorů byl s dobrovolným souhlasem pořízen zvukový záznam.

7.5 Etický rizika výzkumu

Autor práce si je vědom rizik výzkumu, jelikož je výzkum založený na jednostranném pohledu a v malém měřítku nemůže být průkazný na 100 %. Každý z respondentů má svůj životní příběh, kvůli kterému se rozhodl opustit svou rodnou zemi a zůstat zde v České republice. Proto se výzkumník snažil formulovat otázky pochopitelně a jasně. Dalším limitem bylo to, že během svého výzkumu autor mluvil s cizinci, kteří mohou mít problém s povolením k pobytu. Z toho důvodu se rozhodl pracovat převážně s cizinci, kteří zde již žijí dlouhodobě

a mají všechna potřebná povolení pro život v České republice. Všichni respondenti byli informováni o realizaci výzkumu a čeho se týká. Všichni respondenti s výzkumem souhlasili.

8. Životní příběhy respondentů

Životní příběhy jsou v dnešní době ve výzkumech velmi používané, a to především antropologií. Spoluprací mezi respondentem a antropologem vzniká vzájemné pouto, během kterého respondent sděluje své vzpomínky a životní osudy, ze kterého pak antropolog nebo badatel popisuje životní příběhy. Pokud se prezentuje jeden nebo pouze malý počet jedinců z jedné kultury, může to zkreslit reprezentativnost o kultuře, která je zkoumána (Soukup: 2014:103). Tento problém ale nevzniká tím, že protože antropolog má k dispozici malý počet respondentů, nýbrž tím, že si za své respondenty nevybere typické reprezentanty, kteří pocházejí z dané kultury (Poláčková 2020). Na tuto problematiku upozornila například Cora DuBoisová, která zkoumala kulturu na ostrově Alor, kde pracovala pouze s osmi respondenty, které nepovažovala za typické představitele zkoumané kultury (DuBois 1944 in Soukup 2014:103). Stejný problém měla i Marjorie Shostaková. Ta na základě informací, které získala v rozhovorech s Nisou sestavila a vylíčila životní osudy této kungské ženy. Dílo popisuje způsob života a kultury Kungů očima jedné její příslušnice. Nisa však podle Marjorie Shostakové, vůbec neodpovídala průměru kungské ženy. Její netypická osobnost a tragické osudy nakonec vyústily v krajně vyhraněný obraz, který představoval její kulturu (Shostaková 1993 in Soukup 2014:103).

8.1 Natalie

Natalie pochází z města Žaškiv, které leží v centrální Ukrajině. Na Ukrajině vystudovala Umaňské městské gymnázium. V České republice byla jeden rok v Třebíči na gymnáziu, aby se naučila česky. Dále pak vystudovala v Brně Masarykovu univerzitu – lékařskou fakultu. Její rodiče jsou rozvedení a svého otce nezná. Její matka, pracuje jako lékařka v Třebíči.

Do České republiky Natálie přijela, protože zde již bydlela její maminka a chtěla zde studovat vysokou školu. Přestěhování do České republiky brala jako začátek nového života, protože po ukončení střední školy, všichni se její kamarádi rozjeli do světa nebo do větších měst na Ukrajině. Rozhodla se tedy, že v České republice začne její nový život.

Očekávala, že začátky v České republice budou velmi složité, protože neuměla jazyk ani zde neměla žádné kamarády, měla zde pouze maminku. Nakonec byla, ale velice překvapená, když nastoupila na školu v Třebíči. Všichni její nový spolužáci jí přijali do kolektivu, snažili se jí pomoci a nezažila ani žádnou šikanu. I tak, ale byla stále ve stresu, protože měla velký strach z nostrifikace a z přijímaček na lékařskou fakultu, která byla

v češtině. Vysoká škola pro Natálii byla velmi náročná, a to nejen z důvodu jazykové bariéry, ale i z důvodu náročného a rozsáhlého studia. Nakonec to zdárně zvladla a stala se lékařkou.

V České republice se rozhodla zůstat, protože zde již měla maminku a našla si i práci. Při jednom sobotním večeru Natalie šla se svými kamarády na koncert, protože jeden z jejich kamarádů hrál v kapele, která tam ten večer měla vystoupení. V kapele byl i baskytarista se, kterým se ten večer seznámila. "

„To byl asi ten nejdůležitější moment, proč jsem zůstala v České republice, protože jsem si zde našla přítele.“

Nakonec jsou spolu již několik let a na konci roku je dokonce čeká i svatba.

Natálie minimálně jednu až dvakrát za rok jezdila na Ukrajinu za svojí babičkou a dědečkem, který bohužel zemřel v roce 2017. Po smrti dědečka začala babička jezdit do České republiky. V roce 2019, kdy začala pandemie zde babička již, zůstala na trvalo a podařilo se babičce zařídit i přechodný pobyt. Na Ukrajině, už nikoho z rodiny nemá, ale i tak by tam ráda jezdila aspoň na dovolenou. Díky probíhajícímu konfliktu, který je teď na Ukrajině, ale nemůže na Ukrajinu vycestovat.

„Hned jak válka skončí pojedou se podívat do svého rodného Žaškivu.“

I když zde Natálie žije, již několik let stále, dodržuje Ukrajinské Vánoce. Nejdříve slaví klasické České Vánoce 24. prosince a poté s maminkou a babičkou slaví pravoslavné Vánoce, které jsou 7. ledna.

„Je to takový malý splněný sen každého dítěte mít Vánoce dvakrát do roka“

Dodává Natálie s úsměvem.

Jelikož měla vystudovanou lékařskou fakultu, nebyl pro ni žádný problém si zde najít dobrou práci. S přítelem si postavili rodinný domek.

„V České republice žiji ráda a už se neplánuji na Ukrajinu vrátit. Ráda bych, ale jela na Ukrajinu aspoň na dovolenou, proto doufám, že ta zbytečná válka brzy skončí.“

8.2 Anna

Anna pochází ze západní Ukrajiny z vesnice, která leží poblíž města Ivano-Frankivska. Má vystudované všeobecné lékařství z Ivano-Frankivska. Když Anně bylo 5 let, tak se její

rodiče odstěhovali na trvalo do České republiky. O Annu se tedy začala starat její babička, až do doby, kdy se rozhodla odjet do České republiky.

Při studiu na Ukrajině potkala svého nynějšího manžela, se kterým má dítě. Ze začátku žili na Ukrajině, ale postupem času se s manželem rozhodla, že odejde do České republiky za svými rodiči z toho důvodu, že hledali lepší životní podmínky. Díky rodičům si sehnali pronájem v bytě a svojí první práci. Začátky pro ni byli velmi těžké. První důvod byla velká jazyková bariéra a druhý důvod byl, že jí nechtěli uznat její lékařský diplom, který měla z Ukrajiny. Musela si rychle najít práci, ale v nemocnici jí nechtěli zaměstnat, proto se rozhodla, že vezme práci v pekárně jako pekařka.

„V pekárně jsem byla hrozně nešťastná, proto jsem se rozhodla, že si splním aprobační zkoušky, abych mohla vykonávat lékařskou funkci.“

Musela absolvovat kurzy češtiny, které pro ni nebyly jednoduché vzhledem k její náročné práci, kdy musela vstávat brzo ráno.

Anna má Ukrajinu velice ráda. Na Ukrajinu jezdila velice často za svojí babičkou, dokonce i během pandemie si vždycky našla způsob, jak se na Ukrajinu dostat. Anna je stále velkou vlastenkou, na Ukrajinu nedá dopustit. Když ale vstoupily ruské jednotky na Ukrajinu, tak byla Anna velice smutná.

„Když nás Rusové napadli, byla to pro mě velká rána. Vždycky jsem si myslela, že jsme bratři a sestry a pak se stane tohle. Je to jako kdyby válčili Slováci a Češi, prostě nepředstavitelná věc. Už aby ta nesmyslná válka brzy skončila a já jsem mohla opět jet na Ukrajinu a navštívit svoji babičku.“

S Manželem slaví pouze pravoslavné Vánoce a Ukrajinské svátky.

„Je dobré slavit Vánoce po novém roce, protože už jsou všude Vánoční slevy a je to levnější.“

Dodává s úsměvem. Svě dítě učí Ukrajinštiny, protože chce, aby se třeba jednou také podívaly na Ukrajinu a jak sama dodává, kdo ví, jestli se tam třeba jednou v dospělosti nebude chtít přestěhovat.

Po doděláním aprobačních zkoušek začala Anna pracovat ve fakultní nemocnici a postupně si s manželem dokázali našetřit a postavit rodinný domek. S manželem mají dvougenerační domek, kdy dole bydlí její rodiče a nahoře žijí oni. Byla by ráda, kdyby se za ní přestěhovala i babička a byli zase pohromadě jako rodina. Na Ukrajinu se už neplánuje

vrátit, ale Ukrajina bude pro ni vždycky jejím domovem. Jednou až to zase půjde ráda bude jezdit na Ukrajinu aspoň na dovolenou, aby mohla zavzpomínat na své dětství.

8.3 Denis

Denis se v roce 1982 narodil poblíž Oděsy. Jeho otec pracoval jako svářeč v přístavu a matka prodávala v místním obchodě. Studoval uměleckou školu, ale bohužel školu nedokončil. Nakonec mu jeho sen o uměleckém životě nevyšel a musel se začít žít jako jeho otec v docích.

Denis se rozhodl odejít do České republiky kvůli své přítelkyni, kterou potkal na umělecké škole a později si jí vzal za svou ženu. Jeho žena pocházela z České republiky, kam se chtěla vrátit za svou rodinou. Na Ukrajinu původně odjela za otcem. Denisovi se zprvu nechtělo, ale kvůli špatné finanční situaci se nakonec nechal přesvědčit a přestěhovali se společně do České republiky.

Než, ale mohli odjet museli vyřešit různá povolení potřebná pro pobyt v České republice. To, ale pro ně nebyl takový problém, protože tam nebyla jazyková bariera.

„Moje žena mě hned od začátku začala učit česky, protože věděla, že na Ukrajině zůstat nechce a po dokončení školy se přestěhuje zpět.“

Všichni nás odrazovali že budeme mít velké problémy, abychom získali všechna potřebná povolení k přestěhování do Čech. Měli jsme, ale štěstí a vše probíhalo prakticky bez problému. Rodina manželky nebyla ze svatby nadšena, protože byla podezíravá a myslela, že Denis je s jejich dcerou pouze kvůli tomu, aby se dostal do České republiky. I přes tuto nedůvěru ze stran rodiny, jim příbuzní jeho ženy nabídli, že jím se vším pomůžou a poskytnou jim dočasné ubytování, než se sami postaví na nohy i když z toho neměli velkou radost.

„Pamatuji si na první společnou oslavu, kdy se sjela celá manželky rodina, aby mě všichni poznali. Byl jsem z toho velmi nervózní, ale nakonec to dopadlo lépe, než jsem čekal.“

Celá rodina, nakonec Denise mezi sebe přijala, protože jim byl sympatický.

Denisovi se v Čechách líbilo, ale stále se chtěl vrátit na Ukrajinu, najít si tam práci a založit si rodinu, ale jeho manželka byla proti. Byl z toho nejdříve nešťastný, ale nakonec to přijal.

„Nakonec jsem rád, že jsme zůstali v Česku, protože na Ukrajině, by se nám hůře žilo, ale stále se mi stýská po mé rodině.“

Dnes má Denis dvě děti a už by ho ani nenapadlo se chtít vracet zpět na Ukrajinu, ale nikdy nepřestal udržovat kontakt s rodinou na Ukrajině.

Ze začátku byl kontakt s rodinou těžší, protože ho udržovali korespondenčně. Dopisech, které si psali aspoň jednou měsíčně Denis a občas poslal i nějaké peníze, protože jeho rodina na Ukrajině na tom nebyla finančně nejlépe. Dneska to je mnohem jednodušší, protože už si mohou pomocí internetu zavolat každý víkend.

„Na začátku to bylo hrozně vtipný, protože mamka chtěla, abych jí učil Česky. Mamce to z počátku nešlo a pleta slova dohromady, ale teď už to je mnohem lepší.“

Jednou za rok, se pravidelně scházeli, buď jeho rodina přijela do Čech nebo on s manželkou odjel na Ukrajinu. Bohužel se již, 3 roky neviděli, což bylo způsobenou pandemií Covid – 19 a nyní válkou, která probíhá na Ukrajině. Po smrti otce, který zemřel na onemocnění Covid – 19 je jeho maminka na Ukrajině sama a finančně to nezvládá. Proto Denis plánuje, že by svoji mamku přestěhoval k sobě do Čech

„Matka je, ale velmi paličatá, tak není jednoduché ji sem dostat. Stále říká, proč by se na staré kolena měla stěhovat někam pryč. Já, ale doufám, že se mi to jednou povede, už jen kvůli válce, která tam je“.

Jelikož jsou ze smíšené rodiny, rozhodli se, že budou slavit Vánoce jak české, tak ukrajinské

„Chtěl jsem, aby naše děti měli něco málo z Ukrajinských zvyků. Proto nejdříve slavíme Vánoce s rodinou od manželky a poté 7. ledna je slavíme s mojí rodinou, kdy jsme většinou jezdili my za nimi na Ukrajinu.“

Denis si z počátku nemohl najít, práci, protože čekal že bude dělat to co umí, chtěl svářet, ale nikde ho nechtěli vzít. Takže se musel spokojit s prací jako dělník na stavbě, kde se naučil spoustu věcí, především zedničinu. Po pár letech, se rozhodl pracovat sám, jako zedník.

„V dnešní době je málo dobrých zedníků, proto nemám problém s prací. Mám toho tolik, že už musím zakázky rušit, kvůli své manželce, která mi stále nadává, že jsem málo doma a furt pracuji.“

S manželkou si našli společný byt ve, kterém žijí i s jejich 2 dětmi. I když je dnes Denis občanem České republiky, stále vzpomíná a přemýšlí jaké by to bylo, kdyby tenkrát přesvědčil manželku a odstěhovali se na Ukrajinu.

8.4 Olesia

Olesia se narodila v Kyjevě v roce 1990. Její otec měl stánek s novinami a matka pracovala jako uklízečka v místní škole. Olesia vystudovala jazykovou střední školu a měla velké sny o skvělé práci a velké rodině.

Po úspěšném vystudování školy chtěla pokračovat dál ve studiu, bohužel ale nemohla z finančních důvodů.

„Rodiče se dost hádali, protože kvůli mému studiu neměli dostatek peněz, proto jsem netrávila moc času doma, ale s přáteli.“

Naneštěstí se dostala do špatné společnosti lidí. Říkala, že utráceli veškeré své peníze za alkohol, tabák a noční život, líbila se jí, ale na tom ta bezstarostnost. Nakonec jí, ale došlo že to není ideální společnost pro její budoucnost a doma zůstat taky nechtěla. Původně měla záměr vycestovat na západ, protože mluvila výborně anglickým jazykem. Neměla peníze na letenky, ani vlak proto musela jet stopem. V Užhorodě na hranicích potkala skupinu studentů z Česka, kteří se vraceli z výletu ze Zakarpatské Rusi.

„Mávala jsem snad na každé auto, ale jediní, kdo mi zastavili byla právě skupina Čechů, kteří se vraceli domů. Byla jsem hrozně ráda. Po cestě jsem se s nimi dala do řeči a oni mě tenkrát vyprávěli o Čechách, a mně se to hrozně líbilo. Naštěstí uměli dobře anglicky a neměla jsem s komunikací žádný problém. Potom jeden z nich mi nabídl ať jedu s nimi a že mi Čechy rádi ukážou a, že tu mohu chvíli zůstat.“

Jelikož Olesia neměla, žádné konkrétní plány chytla se první příležitosti. Nabídli jí bydlení ve společném bytě v Brně, než si najde něco svého.

Jeden ze studentů jí nabídl práci na pozici uklízečky v kancelářích jeho otce.

„Tuto práci jsem nechtěla dělat. Vycestovala z Ukrajiny, abych si našla lepší práci než moje matka, ale nic lepšího v té době nebylo tak jsem to vzala.“

Práce nebyla na žádnou smlouvu, protože to bylo přes jejího kamaráda a jeho otec jí chtěl jen finančně pomoci. Bohužel se to Olesii nevyplatilo, protože později měla problémy se zákonem kvůli této nelegální činnosti, naštěstí pro ni se to brzy vyřešilo a nemělo to pak následky do budoucna.

Původně v Čechách neměla v plánu zůstat, ale zamilovala se do jednoho ze svých spolubydlících, který tou dobou končil studium a nabídl jí společné bydlení. Věděla, že její

pracovní pozice nemá budoucnost a zkoušela najít práci, kde by se uplatnila ve svém oboru. Ze začátku měla problém najít práci, protože česky ještě, tak dobře nemluvila. Nakonec se jí to povedlo v hotelu, kde preferovali hlavně angličtinu. Stále, ale hledala práci jako překladatelka, protože v hotelu trávila hodně času a nebavilo jí to. Ve volných chvílích se učila česky. A jelikož v Čechách měl její přítel celou rodinou se, kterou si velmi rozuměli a přítel svou rodinu nechtěl opustit, rozhodla se zanechat svého původního plánu cestovat dál na západ a zůstala v Čechách.

Velmi dlouho nevěděla, jaká je situace doma. Jediné spojení s Ukrajinou byla její kamarádka se, kterou si často psala a občas i volala. Po Ukrajině se jí stýskalo, i když měla špatný vztah s rodiči.

„Jednou jsem si postěžovala svému příteli, že se mi stýská po Ukrajině a ten navrhl, že bychom se tam mohli někdy podívat, protože by rád viděl Kyjev.“

Původně Olesia chtěla jet pouze navštívit Kyjev a svoji kamarádku, ale její přítel jí přemluvil, aby se podívali i za jejími rodiči.

„Vždycky mi říkal, že bych rodinu a svůj původ neměla úplně zavrhnout, protože je část to jediný, co v životě máme.“

Samotné shledání bylo poněkud rozpačité, ale její matka i otec byli nakonec rádi, že ji vidí. V nynější situaci je kontakt složitější a kvůli přetrvávajícím problémům na Ukrajině se její rodiče rozhodli, že se přestěhují za ní do České republiky.

Olesia první roky nechtěla „Ukrajinské“ Vánoce vůbec slavit. Nakonec se usmířila s rodiči a začala Vánoce znovu slavit.

„Už se moc těším až budou zde v České republice a budeme moct slavit Vánoce znovu. Jsem zvědavá, jak se jim budou líbit „České“ Vánoce“

Olesia se již naučila mluvit plynně českým jazykem, a našla si i práci v jedné Pardubické firmě jako překladatelka. Dnes již s manželem očekávají potomka. Svého syna chtějí pojmenovat ukrajinským jménem, aby měla Olesia aspoň kousek Ukrajiny doma.

„Pojmenovat našeho syna ukrajinským jménem byl nápad mého manžela, protože chtěl, aby náš syn měl něco společného s Ukrajinou jako já“.

8.5 Oksana

Oksana pochází z centrální Ukrajiny. Vystudovala lékařskou fakultu v Oděsy. Na Ukrajině po vystudování školy začala pracovat jako anestezioložka.

Oksana poprvé vycestovala z Ukrajiny kvůli tomu, aby zjistila, jaké je zdravotnictví ve světě. Původně chtěla do Libye, protože tam už měla nějaké známe anebo do Německa. Dalším důvodem bylo, že moje dcera se také rozhodla, že chce taky studovat na Lékařku. „*V České republice nebo Německu jsou podle mě lepší školy než na Ukrajině*“. Původně chtěla jít do Německa, ale úplnou náhodou se od známého dozvěděla, že v České republice je nedostatek lékařů, tak se rozhodla, že to zkusí zde. Byla za to ráda, protože v Česku pro ni byla menší jazyková bariera. Přes dalšího známého jsem se nejdříve dostala do Plzně, kde jsem splnila měsíční kurz češtiny. Poté jsem vrátila zpět na Ukrajinu a jednou měsíčně dojížděla na zkoušky do Prahy. Bylo to pro Olgu velice náročné a už to vypadalo, že to vzdá, ale potkala známého, který jí nabídl práci v Brně, kde chyběli anesteziologové s tím, že jí se vším pomůže. Začátky pro ni byli nakonec jednoduché, protože jí všichni se vším ochotně pomáhali. Během práce jí dovolili učit se na zkoušky, které po 2 letech nakonec splnila.

Nakonec se rozhodla zůstat v České republice, protože za ní přišla dcera, která zde studovala. Dalším důvodem bylo, že si zde našla spoustu kamarádů.

Na Ukrajinu Oksana jezdila na Ukrajinu 2x3 krát do roka, protože tam měla rodiče a spoustu kamarádů a známých. Často jezdila do Oděsy, kde strávila celé dětství. I během pandemie Covid – 19 pravidelně jezdila na Ukrajinu. Po smrti jejího otce se rozhodla, že maminku přestěhuje k sobě, protože na Ukrajině už nikoho neměla. Nakonec mamince v Česku republice zařídili i přechodný pobyt.

Oksana slaví, jak české, tak ukrajinské (pravoslavné) Vánoce. Každý rok pravidelně jezdila na Ukrajinu slavit Vánoce, naposledy tam byla, než začala Válka. „*Mrzí mě to, protože jsem tam jezdila ráda, doufám, že v lednu už žádná válka nebude a budeme moct zas slavit normálně Vánoce na Ukrajině*“.

Oksana se naučila krásně mluvit Česky a v práci jí dali plný úvazek. „*Už bych na Ukrajinu zpátky asi nešla, ale vždycky budu ráda vzpomínat*“. Koupila si malý byt ve, kterém teď žije společně se svojí maminkou. Babičku postupně učí češtinu a doufá, že se jí tu bude líbit jako jí.

8.6 Jaroslav

Jaroslav pochází ze západní Ukrajiny, kde vystudoval lékařskou fakultu ve Lvově. Ihned po vystudování, ale odjel do České republiky.

Do České republiky se rozhodl přestěhovat kvůli svému tatínkovi, který zde již žil několik let. Dalším důvodem bylo, že zde byla lépe placená práce než na Ukrajině. Ze začátku měl problém z jazykem, proto se bál, že by nezvládl aprobační zkoušky na lékaře a z toho důvodu začal pracovat jako dělník na stavbě. U toho vydržel dva roky a poté se stal sanitářem v nemocnici. Díky práci na stavbě se naučil mluvit dobře česky a nebyl pro něj už problém se nechat zaměstnat v nemocnici aspoň jako sanitář.

Chtěl tu zůstat kvůli svému tatínkovi a hlavně, že zde měl práci a stále doufal, že se mu podaří se zde stát lékařem. Známi mu nabídl, že shání místo na urologii, na které dělal jako sanitář. *„Jelikož už jsem uměl docela dobře česky rozhodl jsem se, že na tu nabídku kývnu a zkusím to. Na začátku jsem tedy pracoval jako lékař, ale musel jsem být pod dohledem jiného zkušeného doktora, který mě hodně naučil“*. Nakonec Jaroslav splnil aprobační zkoušky a stal se plnohodnotným lékařem.

Na Ukrajinu jezdil velice často i několikrát do roka, protože tam má velkou část rodiny. *„Moje rodina za mnou, často jezdívala, ale vždycky jsem byl rád, když jsem mohl jet já za nimi“*. Nakonec se za ním přestěhovala i jeho neteř, který by zde ráda taky začala nový život, tak ji nabídl svůj byt, aby měla ze začátku, kde žít. Se začátkem války se, ale jeho spojení s rodinou rozpadlo. *„Bohužel, když začala válka už nemohu jezdit na Ukrajinu jako dřív, doufám že to brzy skončí“*.

S přítelkyni si v Brně sehnali a koupili byt. Nakonec udělal i atestaci a dál pokračuje v práci lékaře. Jelikož je velmi komunikativní našel si i spoustu známých a kamarádu a když se mu po Ukrajině stýská už by se asi nevrátil. *„Vždycky budu vzpomínat na Ukrajinu, ale jsem rád, že jsem zůstal zde v České republice. Jen doufám, že jednou zas budu moc odjet na Ukrajinu aspoň na dovolenou“*.

8.7 Alex

Alex se narodil v západní Ukrajině ve městě Lvov. Studoval technickou univerzitu, ale z finančních důvodů ji nedokončil.

Alex se rozhodl přestěhovat poté se ukončil studium na univerzitě. *„Bohužel univerzita byla moc drahá a já neměl dostatek peněz“*. Musel si rychle najít práci, ale na Ukrajině byla

práce velmi špatně placená. Rozhodl se tedy, že se přestěhuje pryč. Chtěl pokračovat dál ve studiu, a proto si vybral Českou republiku „*Slyšel jsem, že tu jsou dobré školy a čeština mi byla blíží než třeba němčina, kde jsou prý také dobré školy*“. Nejdříve jsem bydlel na ubytovně a našel jsem si práci na stavbě. „*Snáží jsem se studovat dálkové studium, ale bylo to velmi náročné. Musel jsem pracovat, abych se uživil a mohl platit i ubytovnu*“. Kvůli práci, nakonec ani školu v Česku nedokončil a zůstal ve stavebnictví. Začátky byly složité, hlavně kvůli jazykové bariéře, ale díky českému kolektivu a podobnosti jazyka se česky naučil rychle.

Hlavní motivací byla ekonomická situace. „*V České republice se dají vydělat peníze lépe než na Ukrajině. I když jsem proti ostatním vydělával méně, stále to bylo víc, než bych vydělal na Ukrajině*“. Jeho rodina na Ukrajině, také na tom ekonomicky nebyla nejlépe, a proto byla ráda, že jim Alex posílal peníze. Postupem času se naučil dobře česky, našel si přítelkyni, a nakonec se i oženil. „*Manželka mi řekla, že by jí nevadilo se odstěhovat na Ukrajinu, ale já se tam vrátit nechci. Ne, protože bych Ukrajinu neměl rád, ale ta ekonomická situace je šílená*“.

Ve spojení s rodinou je prakticky denně. Obzvlášť v této době „*vím, že se v okolí Lvova nebojuje, ale i tak se bojím. Kdykoliv tam může přiletět raketa a ani nevíte odkud*“. Dokud nezačala válka, jezdili každý rok na Vánoce na Ukrajinu. „*Ukrajinské tradice a svátky, hlavně Vánoce jsem nikdy nepřestal slavit a jsem ráda, že i manželka je ráda slaví semnou*“. Nikdy by ho ani nenapadlo, že by neslavil Ukrajinské Vánoce. „*Opravdu se těším až válka skončí a já se budu moct vrátit na Ukrajinu*“. Na Ukrajinu jezdil i v době Covidu-19, protože si neuměl představit, že by s rodinou Vánoce neoslavil, ale válka už ho odradila hlavně kvůli jeho dětem, o které se bojí, že by se jim tam mohlo něco stát.

S manželkou si pořídili velký rodinný dům. Na začátku pobytu se živil jako stavební dělník, kdy měl výplatu třeba i poloviční než jeho kolegové. V současnosti, ale má vlastní stavební firmu a má pod sebou spoustu lidí. „*Zaměstnávám hlavně Ukrajince, protože jim chci dát příležitost, aby mohli vydělat peníze a posílat je domů svým rodinám. Vím, jak to bylo pro mě na začátku tady těžké, a proto bych jim to aspoň takhle chtěl ulehčit*“. Na Ukrajinu už by zpátky nešel je rád, že si zde mohl založit živnost a vydělávat slušné peníze, které by na Ukrajině neměl.

8.8 Maria

Maria pochází z ruského města Kamyshin, které leží Volga poblíž Kazachstánu ve Volgogradské oblasti. Vystudovala zdravotnickou školu jako zdravotní sestra.

Ve městě, kde žila potkala svého manžela, který pocházel z České republiky. Její manžel tam zrovna s jednou stavební firmou, která pocházela z České republiky stavěl obytné domy, konkrétně klempíře. V Rusku se vzali, ale pár měsíců se rozhodli, že se přestěhují do České republiky. Po ekonomické stránce se neměli vůbec špatně, důvodem jejich přestěhování byla politická nestabilita. V České republice se po druhé vzali a zůstali tu žít. Začátky byly pro Marii velmi náročné, protože neuměla česky a nikomu nerozuměla. Cítila se velmi osaměle, neměla tu svoji rodinu ani přátele. Rodina ze strany manžela Marii přijala velmi dobře, a nakonec i okolí. *„Čekala jsem, že mě lidé nepřijmou, protože jsem z Ruska. Jedná paní mě, ale jednou řekla, že Rusové, co tu žijí utíkají před ruským režimem a mají podobný názor na ruských režim jako lidé kteří žijí v Česku, a proto nás Češi berou“.*

Hlavní motivací pro setrvání v Čechách byla manželova rodina, nestabilita v Rusku a strach z jazykové bariery, která by mohla nastat například v Německu nebo Francii. *„Občas jsem přemýšlela, že bychom to mohli s manželem zkusit i jinde, ale vždycky jsem se bála velké jazykové bariery a v České republice měl rodinu manžel, která mi se vším ráda pomohla“.* Po svatbě v České republice ztratila ruské občanství, což jí mrzí a ráda by ho jednou získala zpět, takže setrvat v Čechách do konce života nechce.

Marie jako většina lidí, kteří pocházejí z Ukrajiny, Běloruska nebo Ruska, jsou velmi hrdí na svůj národ a jsou velkými vlastenci. Stále dodržuje ruské zvyky a svátky. Doma dodržují Gregoriánský kalendář. *„To neznamena, že neslavíme i České Vánoce, svátky a zvyky, ale slavíme i všechny ruské svátky a tradice“.* Do Ruska jezdila navštěvovat svoji rodinu velice často, a to hlavně svoji sestru, která žije v Moskvě. S příchodem války, ale do Ruska nejezdí. Jednou až budou jejich děti velké a samostatné a zavládne, jak sama řekla v Rusku *„klidný a bezpečný režim“* by se Marie ráda vrátila zpět do Ruska. Díky sociálním sítím, jsou ale ve spojení každý den *„každý den si voláme s rodinou, nevynechala jsme snad jediný den“.*

V České republice se živí jako zdravotní sestra. Když začala válka spousta lidí na ní začalo pohlížet jinak. *„Není to tak, že by na mě lidé byli zlí, ale prostě jsou cítit takové ty předsudky, že jsem z Ruska“.* Jednou, ale až to půjde přestěhuje se zpět do Ruska, *„mám ráda Českou republiku i život zde, ale asi je to výchovou, prostě mi Rusko chybí“.*

8.9 Sergo

Narodil se ve městě Sukhumi, které se nachází v Abcházii na území Gruzie. Měl velmi dobrý život a chtěl vystudovat právo.

Do Prahy jezdil již, ve svých 20 letech. „*Praha se jako město hrozně líbí. Je tu úplně odlišná kultura a s kamarády jsem se tu se třemi rodinami. Na oplátku jsem je zval k nám. Vždycky jsem machroval, že u nás je moře, sluníčko, palmy*“. Bohužel důvodem přestěhování bylo, jak sám uvedl pan Sergo „*nešťastná ruská rozpínavost*“. V Gruzii Rusové rozpoutali válku, podobně jako na Ukrajině. Jeho bydliště, kde žil bylo 13 měsíců a 13 dní obklíčeno a bombardováno. Nakonec se Rusům povedlo město dobýt a přes 25 000 civilistu povraždili včetně rodičů Sergiho. „*Rodiče nechtěli odjet, protože nevěřili, že by se něco takového mohlo stát. Je smutné, že vrah, který zavraždil mého otce stále žije v našem domě v Sukhumi*“. Sergimu se povedlo utéct ještě s ostatními lidmi pryč z města. V Gruzii v té době byl, ale velký neklid a nikdo nevěděl, co bude dál. Byl ve spojení se svými přáteli z Česka, kteří mu nabídli, aby přijel a bydlel u nich, že se o něj postarají. Díky pomoci, českých přátel se mu povedlo zde usadit a uchytit. Začátek, ale nebyl vůbec jednoduchý, protože neměl žádné sociální jistoty. „*Byl jsem válečný uprchlík nic jsem neměl a nevěděl jsem co bude dál*“. Měl, ale velký štěstí, pomohla Pražská židovská obec, protože jeho babička byla židovka. Sehnali mu práci a služební byt a začal pracovat pro Židovskou obec.

Nikdy by mě nenapadlo se přestěhovat někam jinam než do České republiky, když nepočítám Gruzii kam, ale kvůli Rusům bohužel nemůžu“. Do České republiky jezdil, již v mládí měl tu i přátele. Hlavní důvod, ale proč se rozhodl zůstat v Česku bylo, že se díky přátelům naučil česky a nebyla zde pro něj, tak velká jazyková bariera než třeba v Německu. „*Nebýt války, v životě bych se nepřestěhoval ze svého města, nikdy jsem se nechtěl přestěhovat ani do hlavního města. V Sukhumi se mi žilo dobře a měl tam vše, co jsem potřeboval. Bylo to mé prostředí a je smutné, že většina mých přátel, co jsem měl v Gruzii padla během války*“.

Spojení s domovinou žádné nemá, protože většina jeho rodiny zemřela během války. „*Jediný, kdo přežil masakr byla moje sestra, ale ta se s tím nedokázala vypořádat a 2 roky poté zemřela*“. Teď si připadá jako člen rodiny přátel, která ho zde přijala a pomohla mu zde. Za svou minulostí udělal velkou tlustou čáru, protože pro něj minulost je velmi bolestivá, kvůli tomu, co zažil. „*Jeden vědec, který emigroval řekl, že: Emigrace je život, který pokračuje dál ale po pohřbu*“. Musíte ukončit svoji minulost, opustit své prostředí a třeba se vzdát i rodiny. Je velký rozdíl, pokud člověk emigruje z vlastního rozhodnutí např. kvůli ekonomickým důvodům anebo kvůli válce, kdy je k emigraci často donucen.

Po odchodu ze Židovské obce pracoval v letectví. Zastupoval Moldavské státní společnosti nebo Kyperské aerolinky. Koupil si byt a začal psát i různé články na internetu. Psal například články o ruské rozpínavosti „*Už před lety jsem psal o tom, že Rusové jednou*

napadnou Ukrajinu a bohužel se má předpověď naplnila“. V současné době dělá překladatele pro Gruzínsky mluvící lidi, ale domluví se i Rusky, Slovensky a dokonce Maďarsky.

9. Interpretace rozhovorů

Do výzkumného šetření autor práce zařadil dva rozhovory, které vedl se ženou pocházející z Ruska a mužem pocházejícím z Gruzie. Zbylých sedm rozhovorů bylo provedeno s lidmi ukrajinské národnosti. Navzdory nízkému počtu respondentů se autor práce snažil poukázat na rozlišnost mezi zeměmi původu. Kvalitativní výzkum nabídl autorovi práce možnost, zaměřit se na menší počet respondentů, pochopit životní příběhy a rozhodnutí více do hloubky a lépe nahlédnout do jejich životů. V průběhu realizace výzkumného šetření začala na Ukrajině válka, a proto se autor rozhodl zaměřit částečně na tematiku války a dotazoval se respondentů na jejich názory.

Nejdříve by se zde autor chtěl věnovat respondentům pocházejícím z Ukrajiny. Respondenti pocházeli z různých částí Ukrajiny. Dle jejich výpovědí nejčastější důvody pro emigraci byly ekonomické důvody a rodinné vazby. Na Ukrajině je dle jejich slov špatná ekonomická situace a raději volí odchod ze země za lepší životní úroveň. Na tuto problematiku poukázal také pan Sergo, který sice nepochází z Ukrajiny, ale díky tomu, že pracuje jako překladatel, zná také spoustu překladatelů z Ukrajiny. *„Všímám si, že z bývalého Sovětského svazu, volí hodně lidí Českou republiku. Myslím si, že to je z toho důvodu, že obzvlášť Slovanské národy jako je Ukrajina, Bělorusko nebo Rusko, jsou ekonomicky nestabilní a česká stabilita má dobré ekonomické vyhlídky a je díky tomu velkým lákadlem. Česká republika je z bývalých Sovětských republik, krom východního Německa, taková ekonomická vlajková loď na rozdíl třeba od Bulharska nebo Rumunska“* (Sergo). Podle průzkumu, kterou provedl analytik portálu datové žurnalistiky Evropa v datech, Tomáš Odstrčil společně s Českou spořitelnou, je Česká ekonomika devátá nejsilnější v Evropské unii a jedna z nejvíce silných ze zemí, které spadaly pod sféru Sovětského svazu (Katz 2022). Dalším důležitým důvodem, jak jsem již uvedl, byly rodinné vazby. Spousta Ukrajinců zde má díky velké emigraci, především v 90. letech spoustu příbuzných a známých. Podle českého statistického úřadu Ukrajinci patřili ještě před válkou mezi největší skupinu cizinců žijící na území České republiky. Se začátkem války se jejich počet ještě zvýšil (ČSU 2022).

„Začátky nebyly jednoduché, ale to asi pro žádného cizince, který přijde do cizí země“ (Alex). Začátky pro respondenty byly těžké, a to především z důvodu jazykové bariéry a cizího prostředí než z nepřátelského postoje lidí, které potkali. Z výzkumu, který realizovali Leontiyeava, Y., R. Mikešová a B.Tollarová, vyplynulo, že špatná nebo i průměrná čeština je velkou překážkou v informovanosti migrantů. Migranti s horší úrovní češtiny jsou méně informovaní a tím pádem i více zranitelní, jak na trhu práce, tak v začlenění do české společnosti

(Leontiyeava, Y., R. Mikešová a B.Tollarová 2013). I když například Německo má silnější ekonomiku než Česká republika, Ukrajinci nakonec chtějí zůstat v Česku. Dle výpovědí je rozhodnutí dáno především menší jazykovou bariérou a tím, že v Československu se v době komunismu učilo rusky, díky čemuž se starší generace lépe domluví „*Spousta Ukrajinců, kteří žijí především na východě země, mluví rusky a ukrajinsky. Dále pak státy, které spadaly pod Sovětský svaz, se za komunismu musely povinně učit Rusky*“ (Oksana). Pro respondenty tedy bylo snadnější se zde uchytit, protože se rychleji a snadněji naučili jazyk. „*Díky používání jazyka člověk lépe poznává svět, který ho obklopuje a určuje své místo v něm*“ (Štěpáník et al. 2019). Když se respondenti naučili jazyk, tak si našli více známých a přátele, což je dále motivovalo k tomu, aby zde zůstali.

Dalším zajímavým zjištěním bylo, že respondenti nezapomněli na své kořeny, tradice a zvyky. Stále se aspoň částečně snaží dodržovat tradice a zvyky, především Vánoce. Nikdo z respondentů si neumí představit, že by neslavili „ukrajinské“ Vánoce. I respondentka Olessia, která měla velmi špatná vztah s rodiči, se po usmíření vrátila k „ukrajinským“ Vánocům. Z toho vyplývá, že i když se všichni respondenti začlenili do české společnosti, stále si chtějí udržovat alespoň symbolické spojení s Ukrajinou. Snaží se nepřerušovat styky se svými příbuznými navzdory pandemii Covid – 19 a probíhající válce. A většina z nich by byla ráda, kdyby se jejich rodiče za nimi přestěhovali do České republiky.

Navzdory obtížné výchozí pozici po emigraci respondentů do České republiky, si většina respondentů dokázala najít dobré pracovní místo a spoustu přátel. I když se všem stýská po Ukrajině, nikdo z nich by se už na Ukrajinu nechtěl vrátit. Ať už z důvodu ekonomického, rodinného, tak teď už i kvůli nestabilitě, která nastala z důvodu válečného konfliktu. Všichni shodně tento konflikt odsuzují a nikdo mu nerozumí. „*Vždycky jsem nás brala jako bratry a sestry a věřím tomu, že i spousta Rusů to tak má a nesouhlasí s tou válkou*“ (Anna). Až skončí válka, rádi by se na Ukrajinu podívali a pomohli jí. Doufají, že brzy bude po válce a vše bude zas při starém.

Na rozdíl od Ukrajinských respondentů zbylí dva respondenti odešli ze své vlasti kvůli válce nebo politické nestabilitě. Sergo odešel z Gruzie, protože jeho zemi napadli Rusové. Jeho rodné město bylo 13 dní a 13 měsíců pod neustálým bombardováním. Nakonec se rozhodl, že odejde pryč, aby si zachránil život. Českou republiku si vybral, protože zde měl už kontakty. V mládí jezdil často do Prahy, která se mu jako město velice líbila a seznámil se zde s mnoha přáteli. Začátky byly pro něho velmi těžké, navzdory poměrně dobré znalosti jazyka, se zde

cítil jako cizí člověk. Měl velké štěstí, že mu pomohli jeho kamarádi, které nakonec bral jako svoji rodinu. Dále Sergovi pomohla židovská obec, protože jeho babička byla židovka.

Jak jsem již uvedl, pro Sergiho nebyla jazyková bariéra problém, ale jak sám uvedl: „Z Gruzie jako z Ukrajiny sem moc lidí nechodí, si myslím, protože jak se živým jako překladatel, tak to pozoruji. Většinou je to pouze přechodový stát a snaží se dostat dál na západ. Spousta kolegů, kteří překládají z ukrajinštiny do češtiny, mají práce stále dost, protože sem z Ukrajiny stále chodí hodně lidí“ (Sergo). Proto kdyby neměl přátele, kteří ho naučili česky a pomohli mu zde se usadit, také by šel dál na západ. Přátelé byli nakonec tou hlavní motivací, proč se rozhodl zde Sergo zůstat.

Spojení s domovinou žádné nemá, protože prakticky celá jeho rodina zemřela během války, až na jeho sestru, která zemřela později „*moje sestra se s tím nikdy nedokázala smířit, s tím, co nám Rusové udělali. Nakonec dostala rakovinu a zemřela*“ (Sergo). Rád by měl spojení se svojí rodinou jako před válkou. Kvůli tragédii, kterou v životě zažil, se snaží udělat za tímto tlustou čarou a žádné zvyky nebo tradice z Gruzie nedodržuje.

Pracuje jako překladatel z gruzínštiny a ruštiny. Dále píše články na internetu, kde již v minulosti psal o tom, že Rusové napadnou Ukrajinu stejně jako Gruzii. „*Válka je velká tragédie. To, co se stalo v Buči je podobné jako událost, která se stala v Sukhumi*“ (Sergo).

V České republice se již cítí být jako doma a jeho přátele jsou pro něj druhou rodinou. Nikdy však neuvažoval o tom, že by se přestěhoval ze Sukhumi z jeho rodného města. „*Ani do hlavního města Tbilisi bych se nikdy neodstěhoval. Doma jsem měl všechno, co jsem k životu potřeboval*“ (Sergo). Vždycky doufal, že by se do Gruzie mohl vrátit, ale kvůli nestabilní situaci v Abcházii, odkud pochází, a tragickým vzpomínkám, se už nejspíše do Gruzie nevrátí.

Druhý respondent – Marie se rozhodla odejít z Ruska, kvůli politické nestabilitě. Se svým manželem se potkala ve svém rodném městě. Nežili vůbec špatně, ale kvůli politice se rozhodli přestěhovat do České republiky. Začátky pro ni byly velmi těžké, jelikož jediný, koho zde měla, byl manžel s jeho rodinou. Jazyková bariéra jí dělala velké problémy, ale nakonec se rychle naučila jazyk, a to především díky rodině manžela.

Spojení s rodinou udržuje velmi blízké. Udržování se svou domovinou mají Rusové a Ukrajinci podobné. Oba se hrdě hlásí ke svému státu a oba dodržují tradice a svátky. Velký rozdíl je však v tom, že pro Rusa je problém usadit se jinde, než v Rusku „*Rusové jsou od mala*

učení k vlastenectví, proto si myslím, že pravý Rus bude šťastný vždycky jenom v Rusku“ (Maria). Podle Marie je to z toho důvodu, že v České republice není takový důraz na vlastenectví. *„U nás jsou děti už od mala učeny k lásce k vlasti“* (Marie). I když je tedy v České republice šťastná, doufá že se jednou bude moct vrátit zpět do Ruska.

V okamžiku rozpoutání válečného konfliktu na Ukrajině, začalo pro Marii další složité období. Spousta lidí ji vnímá jako Rusku. *„Spousta lidí si myslí, že když jsem z Ruska, budu automaticky podporovat Ruskou invazi, to ale není pravda“* (Maria). Podle ní to jsou Ukrajinci stejní lidé jako Rusové, mají podobné zvyky a tradice a válku rozhodně nepodporuje. Z Ruska odešla spousta lidí kvůli ruskému režimu, aby začali nový život zde Česku. *„protože se jim nelíbilo, jaký je v Rusku režim, tak nevím, proč by měli obhajovat Ruskou invazi na Ukrajinu“* (Marie). Je to podle ní pouze mediálně způsobené a mrzí jí, že hodně lidí Ruské občany „hází do jednoho pytle“, jak se lidově říká.

10. Závěr

Ve své práci se autor snažil zjistit důvody přestěhování ze zemí bývalého Sovětského svazu, především z Ukrajiny. Pokusil se popsat problémy, které se emigrace tykají. Patří mezi ně jazyková bariéra, těžké začátky v novém a cizím prostředí. Dále motivace, proč zde lidé chtějí zůstat, jaké udržují styky s domovinou, jak zde žijí a v neposlední řadě, jaký mají názor na válečný stav na Ukrajině, který je v dnešní době velmi aktuálním tématem.

V teoretické části se autor zaměřil na migraci, důvody migrace a integraci cizinců obecně. Pokusil se tato témata aplikovat ve vztahu k České republice. Autor dále objasnil, jaké mají cizinci možnosti k pobytu a s tím spojený pracovní trh pro cizince, dále pak jaké jsou teoretické přístupy k migraci. Diplomová práce se zabývala také přijímáním cizinců do české společnosti a problémy s tím spojené. Na konec se autor snažil představit koncepci transnacionalismu a multikulturalismu.

Praktická část se zabývá interpretací interview s respondenty, kteří autorovi práce poskytli svůj životní příběh o cestě za novým domovem. Při výběru výzkumného vzorku narazil badatel na překážku v okamžiku, kdy zjistil, že nebude jednoduché sehnat respondenty, kteří by byli ochotni mluvit o své historii. Výzkumník si je plně vědom limitů svého výzkumu v podobě malého vzorku respondentů, a že není tudíž možnost generalizace výsledků na všechny cizince, kteří spadají do kategorie autorova výzkumu. Pro výzkumné šetření byli vybráni respondenti, kteří by v rámci možností co nejvíce reprezentovali svou kulturu rodné země, a kteří by co nejlépe a nejvěrohodněji odpověděli na výzkumní otázky.

Primárním cílem této diplomové práce bylo zjistit, z jakého důvodu lidé emigrují, jakou mají motivaci setrvat v České republice a jakým způsobem udržují vztahy s domovinou. Z výzkumného šetření vyplynulo, že nejčastějším důvodem emigrace do České republiky je ekonomická situace na Ukrajině a rodinné vazby. Jazyková bariéra se ukázala jako největším problémem při začleňování, avšak současně také jako největší motivace pro setrvání v České republice. Navzdory počáteční neznalosti českého jazyka, si jazyk respondenti rychle osvojili, jelikož jim je čeština bližší než západní jazyky, jako je např. němčina. V rámci výzkumného šetření autor dospěl k závěru, že každý z respondentů po nějaké době našel skvělé pracovní místo, kterému odpovídá vzdělání respondentů.

Navzdory dlouhodobému pobytu respondentů na území České republiky a jejich začlenění, se stále cítí být jako Ukrajinci. Autor diplomové práce si troufá sdělit, že se Ukrajinci začlenili dokonce i do české kultury. Dodržují ukrajinské zvyky a tradice, především Vánoce, snaží

se stýkat velmi často se svojí rodinou, která leckdy zůstala na Ukrajině nebo se jí pokouší dostat sem za nimi do České republiky.

Zbývajícím dvěma respondentům pocházejících z Gruzie a Ruska byly pokládány stejné otázky. V komparaci s respondenty pocházející z Ukrajiny byly zde důvody pro emigraci jiné a to: válečná situace v Gruzii a nestabilní politická situace v Rusku. Pan Sergo byl nucen odejít z Gruzie v okamžiku započetí válečného konfliktu, kdy ruské jednotky vtrhly na území Gruzie. Paní Marie odešla z důvodu politické situace, se kterou nesouhlasila a znepokojovala ji. Začátky byly pro všechny respondenty těžké, pouze pan Sergo měl výhodu menší jazykové bariéry. Oba respondenti, jak paní Marie, tak pan Sergo, shodně uvedli, že navzdory spokojenosti života v České republice, by se rádi vrátili do své vlasti. Pan Sergo spojení s domovinou již neudrží, protože z důvodu války přišel o většinu rodiny. Paní Marie, jako většina respondentů z Ukrajiny, udržuje velmi dobrý vztah se svou rodinou a dodržuje zvyky i tradice ze své původní vlasti.

Z celého výzkumného šetření dle autorova názoru vyplývá následující: všech sedm respondentů a paní Marie se stále cítí být občany své původní vlasti a hrdě se hlásí ke své národnosti. Pan Sergo se také cítí být Gruzíncem, avšak zvyky své kultury již v takové míře nevyznává. Dalším významným rozdílem bylo zjištění, že respondenty pocházející z Ukrajiny k emigraci nutily především pull faktory, které je motivovaly konkrétně do České republiky. Na zbylé dva respondenty byl vyvíjen nátlak především push faktory, které je vytlačovali z jejich původního státu. Největší překážkou, avšak současně i motivací k setrvání, se ukázala být jazyková bariéra.

Auto této diplomové věří, že realizací svého výzkumu dokázal alespoň vzdáleně přiblížit důvody, které respondenty a občany vedly a vedou k životnímu rozhodnutí odejít ze své domoviny a usadit se zde v České republice.

11. Zdroje

- Allport, G. W. 2004. *O povaze předsudků*. Praha: Prostor.
- Bakers, M. 2017. *Úpadek Sovětského svazu a genocidy komunistických režimů*. Cambridge Stanford Books.
- Bernard, J., V. Patočková. 2012. *Mezinárodní mobilita českých vědců a výzkumníků a jejich pobyty v zahraničí*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky.
- Bertaux, D., M. Kohli. 1984. *The Life Story Approach: A Continental View*. Annual
- Bryan, S. T. 2006. *The Cambridge Dictionary of Sociology*. Cambridge University Press.
- Brzóska, M. 2020. *Nový zeměpis v kostce pro SŠ I*. Praha: Fragment.
- Bureš, M. 2022. *Ekonomické srovnání Rusko vs Ukrajina: výše a růst HDP, průměrné mzdy a další*. Dostupné z: <https://www.finance.cz/541722-rusko-versus-ukrajina-srovnani-ekonomik/> [19.06.2022].
- Codexisuno. 2022. *Směrnice rady 2001/55/ES ze dne 20. července 2001 o minimálních normách pro poskytování dočasné ochrany v případě hromadného přílivu vysídlených osob a o opatřeních k zajištění rovnováhy mezi členskými státy při vynakládání úsilí v souvislosti s přijetím těchto osob a s následky z toho plynoucími*. Dostupné z: <https://www.codexisuno.cz/cuX?checked=1&lang=cs> [28.06.2022].
- Corbett, J. 2003. *Ernest George Ravenstein, The Laws of Migration, 1885*. Available from: <https://escholarship.org/uc/item/3018p230> [28.1.2022].
- Čapka, F., Lunerová, J. 2012. *Vítězný únor*. Brno: Albatros media.
- Centrum pro výzkum veřejné mínění. 2022. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/vyhledavani?q=uprchl%C3%ADc%C3%AD&Search=&w1=before&d1=&w2=before&d2> [20.12.2021].
- Česko. Zákon č. 326 ze dne 30. listopadu 1999 o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů (zákon o pobytu cizinců na území České republiky), in *Zákony pro lidi*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-326> [26.10.2021].
- Česko. Zákon č. 435 ze dne 23. července 2004 zákon o zaměstnanosti (zákon o zaměstnanosti), in *Zákony pro lidi*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-435> [12.12.2021].

- Český statistický úřad. 2022. *Cestování před sametovou revolucí*. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/stoletistatistiky/cestovani-pred-sametovou-revoluci/> [08.02.2022].
- Čopjáková, K. 2016. *2000 uprchlíků ročně by Česko zvládlo, 20 000 už ne*. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20161026234938/http://faktus.info/2016/10/26/2000-uprchliku-rocne-by-cesko-zvladlo-20000-uz-ne/> [26.10.2021].
- ČTK. 2022. Každý pětadacátý „Čech“ je cizinec. Hrozí vznik problémových ghett? Dostupné z: <https://eurozpravy.cz/domaci/zivot/87296-kazdy-petadvacaty-cech-je-cizinec-hrozi-vznik-problemovych-ghett/> [03.04.2022].
- Čvt. 2022. *Uprchlíci v číslech*. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/migracni-statistiky-4518gp> [24.06.2022].
- Danielová, K. 2003. Rasismus a Xenofobie v České republice. *Geografie – Sborník České geografické společnosti rok 2003 2.* Dostupné z: https://geografie.cz/media/pdf/geo_2003108020115.pdf [04.03.2022].
- Drbohlav, D. 1999. *Imigranti v České republice (s důrazem na Ukrajinské pracovníky a „Západní“ firmy operující v Praze)*. Praha: Research support scheme.
- Drbohlav, D. a kol. 2010. *Migrace a (imigrace) v Česku*. Praha: Slon.
- DuBois, C. 1944. *The People of Alor: A Social-Psychological Study of an East Indian Island*. University of Minnesota Press.
- Eriksen, T. H. 2008. *Sociální a kulturní antropologie: příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. Praha: Portál.
- Euroskop.cz 2022. *Válka na Ukrajině a dezinformace*. Dostupné z: <https://euroskop.cz/2022/03/24/valka-na-ukrajine-a-dezinformace/> [28.06.2022].
- Giddens, A. 2013. *Sociologie*. Argo.
- Günter, V. 2007. Cizinci v ČR, *Antropowebzin 3.* Dostupné z: <http://www.antropoweb.cz/cs/cizinci-v-cr> [28.01.2022].
- Gutmannová, A. (ed). 2001. *Multikulturalismus: Zkoumání politiky uznání*. Filosofia.
- Henig, D. 2009. Pohledy z druhého břehu: Transnacionalismus, rituál a sociální změna. Dostupné z: https://journals.muni.cz/socialni_studia/article/view/5693/4788 [06.03.2022].

- Hening, D. 2007. Migrace, *Antropowebzin* 3. Dostupné z: <http://www.antropoweb.cz/cs/migrace> [20.01.2022].
- Hirt, T. Jakoubek, M. (ed). 2005. *Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit*. Plzeň.
- Hlavatá, D.2009. Problematika legální, nelegální migrace a následná integrace cizinců na území České republik. Dostupné z: http://digilib.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/9628/hlavat%C3%A1_2009_bp.pdf?sequence=1 [03.01.2022].
- Honsů, M. 2021. 5 důvodů, proč se Sovětský svaz musel rozpadnout: Nešlo jen o Černobyl a Afghánistán. Dostupné z: <https://zoommagazin.iprima.cz/historie/rozpad-sovetskeho-svazu> [21.03.2022].
- Hrabálek, M. 2012. *Ochrana hranice EU a role agentury FRONTEX*. Brno: Masarykova univerzita.
- Hrdlička, J. 2022. *EU připravuje „povinnou solidaritu“, nový systém přerozdělování migrantů*. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/S8TZj/eu-pripravuje-povinnou-solidaritu-novy-system-prerozdelovani-migrantu> [01.08.2022].
- <http://www.antropoweb.cz/cs/biograficka-metoda-v-antropologii> [05.07.2022].
- Jonáš, V., J. Krejzová (eds.) 2021. *Cizinci v České republice*. Praha: Odbor statistiky trhu práce a rovných příležitostí.
- Katz, O. 2022. *Index prosperity: Česká ekonomika je devátá nejlepší v Evropské unii*. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/ekonomika-b2b-index-prosperity-ceska-ekonomika-je-devata-nejlepsi-v-evropske-unii-187793> [10.02.2022].
- Kaufmann, C. J. 2007. *Chápající rozhovor*. Praha: Slon.
- Koldinská, K. (ed). 2016. *Sociální integrace cizinců*. Praha: Auditorium.
- Kolenská, D. Litera, B. (eds.) 2013. *Zrod velmoci: Dějiny Sovětského svazu 1917–1945*. Praha: Karolinum.
- Kořan, M. a kol. 2008. *Česká zahraniční politika v roce 2007*. Praha: Ústav mezinárodních vztahu.

Kropáček, J. 2022. *Mapa: Ruská invaze vyhnala z Ukrajiny pět milionů lidí. Česko vydalo 381 tisíc víz.* Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/uprchlici-pocty-mapa/r~d5c11f6ea37611ec9ba00cc47ab5f122/> [01.08.2022].

Kukla, L. a kol. 2016. *Sociální a preventivní pediatrie v současném pojetí.* Grada Publishing, a.s.

Leontiyeva, Y., R. Mikešová a B. Tollarová. 2013. *Pražené s cizím pasem.* Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR.

Leontiyeva, Y. Vávra, M. (ed). 2009. *Postoje k migrantům.* Praha: sociologický ústav Akademie věd ČR, v.v.i.

Lindner, T. 2020. *Data a fakta: Jak Němci zvládají miliony uprchlíků?* Dostupné z: <https://www.respekt.cz/agenda/data-a-fakta-jak-nemci-zvladaji-milion-uprchliku> [01.08.2022].

Majer, M. 2022. *Nelegální migrace na území ČR bilance z roku 2021.* Dostupné z: file:///C:/Users/Tom%C3%A1%C5%A1/Downloads/Tiskova_konference_2021_MM.pdf [24.06.2022].

Massey, D.S. a kol. 1993. *Theories of International Migration: A Review and Appraisal.* Population and Development Review 3: 431–466.

Matějková, E. 2022. *Institut dočasné ochrany v kontextu aktuální situace válečného konfliktu na Ukrajině.* Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/mezinarodni-a-evropske-pravo/institut-docasne-ochrany-v-kontextu-aktualni-situace-valecneho-konfliktu-na-ukrajine> [28.06.2022].

Migration in Šišková, T. a kol. 2001. *Menšiny a migranti v České republice.* Praha: Portál.

Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky. 2022. *Programy ekonomické migrace.* Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/projekty-ekonomicke-migrace> [28.06.2022].

Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky. 2021. *Postup cizince, který nemá volný přístup na trh práce ČR.* Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/postup-cizince> [26.10.2021].

Ministerstvo vnitra České republiky. 2021. *Dlouhodobý pobyt*. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/obcane-tretich-zemi-dlouhodoby-pobyt.aspx?q=Y2hudW09Nw%3D%3D> [28.10.2021].

Ministerstvo vnitra České republiky. 2021. *Obecně o migrační a azylové politice České republiky*. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/obecne-o-migracni-a-azylove-politice-ceske-republiky-obecne-o-migracni-a-azylove-politice-ceske-republiky.aspx> [26.10.2021].

Ministerstvo vnitra České republiky. 2022. *Informativní počty obyvatel v obcích*. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/informativni-pocty-obyvatel-v-obcich.aspx> [12.04.2022].

Ministerstvo vnitra České republiky. 2022. *Slovníček pojmů*. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx> [25.06.2022].

Ministerstvo vnitra České republiky. 2022. *Ve Vídni se dohodla konkrétní opatření k efektivnějšímu boji s nelegální migrací*. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/ve-vidni-se-dohodla-konkretni-opatreni-k-efektivnejsimu-boji-s-nelegalni-migraci.aspx> [01.08.2022].

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. 2021. *Státy s vízovou povinností*. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/informace_pro_cizince/kratkodobe_vizum/seznam_statu_jejic_hz_obcane_podlehaji/index.html [28.10.2021].

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. 2021. *Žádost o povolení k trvalému pobytu*. Dostupné z: https://www.mzv.cz/lvov/cz/viza_a_konzularni_informace/vizove_informace/trvaly_pobyt/zadost_o_trvaly_pobyt.html [25.12.2021].

Mitvalský, T. 2022. *Národnostní menšiny, rasismus a xenofobie na českém internetu - publicistické rozhovory*. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/rpsk9/> [01.08.2022].

OSN.cz 2021. *Všeobecná deklarace lidských práv*. Dostupné z: <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf> [26.10.2021].

Palát, M. 2014. *Příčiny vzniku migrace a reflexe souvisejících teorií*. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/econ/soubory/katedry/kres/4884317/48596005/091_2014.pdf [25.01.2022].

- Pavelka, T. 2011. *Dopad současné hospodářské recese na zaměstnance z cizích států, kteří působí na českém trhu práce*. Dostupné z: <https://www.vse.cz/eam/95> [25.01.2022].
- Petrusek, M. 2020. Společnosti Multikulturní. *Sociologická encyklopedie*. Dostupné z: [https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Spole%C4%8Dnost_multikulturn%C3%AD_\(PSpol\)](https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Spole%C4%8Dnost_multikulturn%C3%AD_(PSpol)) [10.03.2022].
- Poláčková, V. 2020. *Život s muslimem: České ženy a jejich příběhy*. Pardubice: Univerzita Pardubice.
- Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky. 2022. Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html> [26.06.2022].
- Preclík, V. 2019. *Masaryk a legie*. Paris: Masarykovo demokratické hnutí.
- Rabušič, L., Bujáreek, A. 2003. *Imigrace a imigrační politika jako prvek řešení české demografické situace?* Brno: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí.
- Review of Sociologi, Vol. 10.
- Riegl, M. 2013. *Politické proměny mapy po roce 1945*. Praha: Grada Publishing.
- Rychlík, J. 2012. *Rozdělení Československa 1989 – 1992*. Praha: Vyšehrad.
- Shostaková, M. 1993. *Nisa, dcera Kungů*. Praha: Mladá fronta.
- Soukup, M. 2014. *Terénní výzkum v sociální a kulturní antropologii*. Karolinum: Univerzita Karlova v Praze.
- Stark, O. 1991. *Migration of labor*. London: Wiley-Blackwel.
- Svoboda, M. 2007. *Biografická metoda v antropologii*. Dostupné z:
- Šír, J. a kol. 2017. *Ruská agrese proti Ukrajině*. Praha: Karolinum.
- Šišková, T. a kol. 2001. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál.
- Štěpáník, S. et al. 2019. *Vztah jazyka a komunikace v česko-slovensko-polské didaktické reflexi*. Praha: Univerzita Karlova.
- Švajdlerová, P. 2009. *Migrace a mobilita v ČR a ve světě*. Dostupné z: https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/37104/SvajdlerovaP_Migrace%20a%20mobilit

[a_MK_2009.pdf;jsessionid=0F8E005AE3E5D0CF69BDE00613B49206?sequence=1](#)
[19.06.2022].

Tesař, P. 2011. *Ukrajinská diaspora v ČR: „ukrajinství“ a reprezentace identity*. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/yr871/> [26.06.2022].

Tramba, D.2021. *Třicet let od rozpadu SSSR: Ukrajinci mají svobodu, ale žijí v chudobě*. Dostupné z: <https://ekonomickydenik.cz/tricet-let-od-rozpadu-sssr-ukrajinci-maji-svobodu-ale-ziji-v-chudobe/> [19.06.2022].

Uherek, Z. a kol. 2008. *Cizinecké komunity z antropologické perspektivy: vybrané případy významných imigračních skupin v České republice*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, v.v.i..

Uherek, Z. a kol. 2016. *Migrace: historie a současnost*. Ostrava: PANT.

Úřad práce. 2021. *Zaměstnávání cizinců*. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/cz/zamestnavani-cizincu> [30.10.2021].

Vaněk, M. 2003. *Orální historie metodické a „technické“ postupy*. Olomouc: Univerzita Pala.

Veselá, S. 2018. *Brain drain vs brain gain v Evropě*. Dostupné z: https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/72107/VeselaS_BrainDrain_RK_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y [06.01.2022].

Zákon pro lidi. 2022. *Zákon č. 326/1999 Sb.* Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-326> [24.06.2022].